



Unitárius Közlöny

Kolozsvár, 1888–1948/1990. 20. (80.) évf.

1. szám. 2010 január

Ára: 1,50 lej

Mit reméljünk?

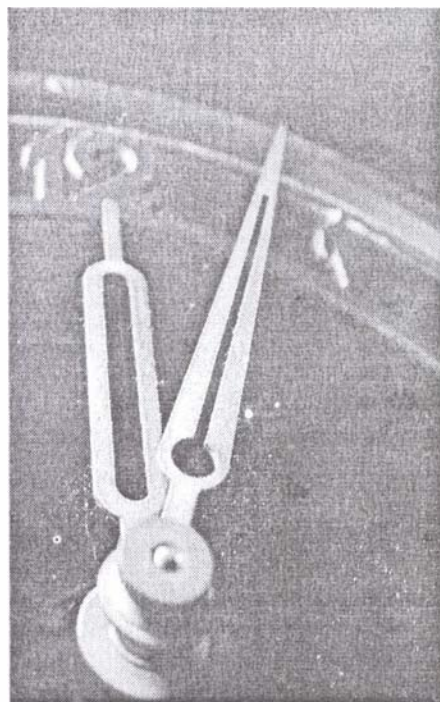
Kedves Testvéreim!

Istenben bízó hittel és nagy szeretettel köszöntöm Újév reggelén unitárius Híveinket, minden Gyülekezetet, szórványokban élő Híveinket, Lelkészeket és Gondnokokat. Nincs szebb és áldottabb pillanat életünkben, mint amikor magunk mellett érezzük családtagjainkat, barátainkat, és bizalommal telt lélekkel, őszintén tudunk beszélni velük közös örömeinkről, sikereinkről vagy épp gondjainkról. Örömteljes, tiszta érzés tölti el szívemet újév reggelén, hogy a nehézséggel és megpróbáltatással teljes esztendő napjai után őszintén és nyílt lélekkel fogalmazhatom meg jókívánásaimat minden Gyülekezetnek, Híveinknek és minden jó érzésű Embertársnak.

Az elmúlt esztendő eseményei arról győzték meg, hogy sokunkban jó szándék lakozott, hogy egyházunkért, közösségünkért mindannyian szívvel-lélekkel tudtunk dolgozni. Egyházi és világi híveink feladatukat, munkájukat igyekeztek lelkiismeretesen elvégezni. Erdélyi unitárius Anyaszentegyházunkat tovább gyarapítottuk szellemi és anyagi értékekkel. Messzire szakadt híveinkkel és unitárius közösségekkel is ápoltuk a testvéri kapcsolatainkat, erősítettük az egymásra-figyelést.

Az egymásnak feszülő személyi érdekek nem uralták el annyira közösségi életünket, hogy szem elől tévesszük a közös célt: valláserkölcsi közösségünk megtartását és erősítését. Egyetemes unitárius kincsünk a jézusi evangéliumban gyökerező összetartozás, testvériség. Csak úgy tu-

dunk tovább élni, dolgozni és gyarapodni, ha egymás mellett maradunk, és a szó igaz értelmében felelősségteljesen hordozzuk egymás terhét. Hisszek benne és imádkozom érte: Isten gondviselő szeretete adjon bölcsességet, hogy az egymásnak feszülő véleménykülönbségek között megtaláljuk az egyetértést, azt a közös utat, amelyen együtt tudunk továbbhaladni. Ehhez semmi más nem kell, csak az Isten- és emberszolgálat iránti alázatosság. Jézus tanítása kell hogy felerősödjék lelkünkben: „tanuljátok meg tőlem, hogy én szelíd és alázatos szívű vagyok.” (Mt 11,29b) Újév reggelén ezért imádkozom és imádkozunk. Örökkévaló, egy, igaz Istenünk segítsen megtalálni a közös utat, és adjon erőt az evangélium szellemében, hogy munkásai tudjunk maradni a szolgáló szeretetnek.



A tartalomból:

5 *Átvilágítás és közelmúltkutatás*

8 *Hús, esztendő fénye és homálya*

10 *ULOSZ: kapcsolatgyűjtemény?*

14 *Egy versmondó halálára*

Kedves Testvéreim! Évezredek távolából szól felénk a zsoltáríró üzenete az Újév reggelén: „Most azért mit remélek, oh Uram?!” (Zsolt 39,8) Mennyi gond és bizonytalanság között vergődünk egyénileg is, közösségileg is! A gazdasági, pénzügyi gondok mellett egyre világosabbak a szellemi és lelki válság naponta tapasztalható jelei. A rossz értelemben vett versengés és irigység behálózta sokunk szívét. Meglazultak a családi, rokoni, nemzeti együvértartozás kötelei. Sokan tesszük fel magunknak vagy a mellettünk élőknek a zsoltáros kérdést. Ilyen körülmények között mit remélhet az ember?!

A megtisztuláshoz és tisztánlátáshoz önvizsgálatot kell tartanunk. Isten jelenlenségét érezve bátran szembe kell néznünk mostani magunkkal és múltbeli viselt dolgainkkal egyaránt. Csak így várhatjuk, hogy embertársainkkal való kapcsolataink rendeződjenek. Meg kell vallanunk, hogy nem mindig jézusi gondolatok vezérrelnek. Őszintén el kell hogy mond-

folytatás a 4. oldalon

Bálint Benczédi Ferenc püspök

Szeretet és félelem

Este van, csönd van. A hótakaró letompítja a világ zaját.

Hóhulláskor a legcsöndesebb a világ. És mivel csöndes, így békés is. Lehet, hogy a karácsonyi-szilveszteri ünnepsorozat teszi, de ilyenkor kevésbé fél az ember. Csupa öröm, ragyogás, megértés. Még az esték is – bár hosszabbak, mint az év többi napjain – világosabbak, mert a hó fehérsége még a gyertya fényét is képes tükrözve felerősíteni.

Ez az időszak mégsem mondható teljesen nyugodtnak. Jó másfél hónapja az adventi készülődés már nap nap után készenlétbe állított. Legtöbbször külsőleg hangolódik rá a mai ember az ünnep befogadására, hogy majd a karácsony élménye közepette fáradt lelkét belesüppesse „az ünnepi fotelbe”.

S ha mégis lappang némi félelem a nyugodt, télies táj ölén bolyongó emberben? Némi hiányérzet?...

Majd jönnek az évfordulás percei. Nagy téboly világszerte, búcsú és köszöntés, hagyományörző istentiszteletek, fáklyás felvonulások, óévtemetés, újév-köszöntés, sívító tűzijátékok robaja, a petárdák versenyt durrognak a pezsgősdugókkal, civilizált ünneplők vagy emberségükből kivetkőzött tombolók... *Külsőleg* múlik az idő, és *belül* nyomaszt az ismeretlen. Elmúlt, amit megtehettem volna! Mit hoz a holnap? Netalán ott lappang némi félelem a robajló idő múlásában? Mégis?

Miért fél az ember? Mitől fél az ember? Mi a félelem? Aki folyton hangoztatja – „Én nem félek!” – az fél igazán...

És te?... Te félsz?

Érdekes megállapítást olvastam a félelemről: *védelmes* émoáció, amely nélkül az ember nem maradt volna fenn – az előember lesétált volna a sziklaszirten, besétált volna az éhes ragadozók szájába és követte volna a kíváncsiságát a mérges kígyók felé. Nem is olyan rossz dolog hát a félelem! Értünk van, nem ellenünk.

„Jobb félni, mint megijedni” – tartja a közmondás is, és sok esetben valóban megtart, visszatart a félelem megannyi meggondolatlanságtól.

Eszünkbe juthat *ellenpéldaként* a szentírás. Az első ember, aki félt – a teremtés története szerint –, Ádám volt. Nem az ismeretlentől, a váratlantól való félelem volt az övé, amely éppen védelmét szolgálta volna, hanem a bűntudat ébresztette félelem. Tudta, hogy megszegte Isten parancsát és félt a megtorlástól, bujkált és takargatta magát.

Így látva a téli hónapokat, az ünnepi fergeteget, azt kell mondanom: talán nem teljesen abszurd állítás, hogy valamilyen fokon félelmünket is belegyártjuk a villogókba és durranókba, a külsőségek fényűző kaval-kádjába, mert valamiről megfélemedezett a mai ember, vagy épp megsértett valakit és el szeretne rejtőzködni...

jük. Számtalan filozófus azonosította a félelmet a gyávasággal, hiszen a bizonytalanság és az ismeretlentől, újtól való félelem olyan erőként hat az emberre, amely gátolja őt a boldogság elérésében.

Az továbbá, hogy ki mitől fél, számos tényezőtől függ. Amitől viszont mindenki fél, nem egyéb, mint az egyedüllét. Sok esetben – mintegy vigasztalásképpen, de keserű szájjal – hangoztatjuk az „egyedül jövünk a világra, és egyedül is távozzunk” motót. Ez az érzés azonban a legtöbb esetben felülkerekedik az egyéni, meggátolnán abban, hogy teljes életet éljen. De mit is teszünk, amikor egyedül vagyunk? A megkérdozettek többnyire a következő válaszokat adják: tévét néznek, zenét hallgatnak, olvasnak vagy felhívnak egy barátot. Ezek olyan (pót)cselekvések, amelyek bizonyos ideig elvonják a figyelmet az egyedüllétől. A napjainkban még inkább felerősödött félelem és elmagányosodás, az emberek közötti személyes kommunikáció, eszmecsere

„Ne félj, én veled vagyok”
(Ézs 41,10a)

Hogy kiről feledkezett meg? Talán Istenről vagy embertársainkról feledkeztünk meg? Talán Istent vagy embertársainkat sértettük meg? Vagy egyszerűen saját magunkról van szó? Megfélemedeztünk magunkról, képességeinkről, lehetőségeinkről és megsértettük magunkat önérzetünkben és emberségünkben?

Bizonytalansággal és kilátástalansággal tarkított mindennapjainkban a legtöbb emberből óhatatlanul előtör a félelem. A félelem egyik oka lehet tehát a kilátástalanság és a bizonytalanság. Ebből is nyilvánvaló, mennyire szeretünk előre számíthatni, tervezgetni, hónapokba látni. Napjainkban is nagyon divatosak azok a kifejezések, hogy *jövőkép*, meg hogy *stratégia*, ne is említsem az „aranykor” öt éves terveit. Nehezen valósulnak meg, mert a jövőt mindig a jelen hordozza. Bár kell hogy legyen célunk, ha a *célban* élünk, el nem érhet-

hiányából fakad. Ez pedig az emberi kapcsolatokban üresjáratot, érzellem nélküli állapotot hoz magával. Aztán, amikor többnyire már késő, ráeszmélünk, hogy félelmeink miatt elszalasztottunk igazán élni, megélni és átélni.

Ezek belső félelmeink, küzdelmeink *saját* képességeinkkel. De vannak külső félelmeink is:

Szegénység – a szegénység nem szégyen, „csak” nyomasztó – bizony mennyire félünk az efféle „kellemetlenségektől”. Pedig sokszor kellemetlen helyzetbe hozzuk magunkat csak azért, hogy pár garassal többet keressünk...

Betegség – számtalanszor semmi ésszerű magyarázata nincs egy-egy betegségnek, amely ekként derült égből villámcsapásként rázza meg mindennapjaink monoton félelmeit. Nem is fáztam meg – mennyire vigyáztam –, mégis fáj a torkom. Nem gondoltunk arra, hogy van valami, amit félünk kimondani? Fáj a gyom-

rom, pedig nem ettem nehéz ételt, s különben is félek sokat enni, mert szigorú diétát rendelt az orvos, akkor most miért fáj mégis? Nem gondoltunk arra, hogy van valami, amit már nem tudunk megemészteni és jobb lenne beszélni róla? Stb.

Öszülés – igen, az öregségtől való félelem is az ember öröksége. Amióta világ a világ, az ember mindig is kereste azt az elixírt, amely megóvja az idő múlásától, a vele járó betegségek gyakorodásától, a gyengeség érzésétől, a magánytól. Ezzel a félelemmel együtt jár az elvesztés félelme. Egész életen át gyűjt az ember, idős korra egyre többet; gyűjt, mert fél, hogy elveszítheti.

A félelem további forrása lehet az önbizalom hiánya is. Hányszor hallani, főként gyerekektől, fiataloktól: nem vagyok képes rá!, nem vagyok elég okos!, nem vagyok ügyes!, elveszek!, megpróbálhatom, de... stb. Pedig nincs próbálkozásra lehetőség. Tenni kell, kellő önbizalommal és hittel.

Önbizalom és hit. Milyen egyszerűnek hangzik! Pedig hatalmas „ügy”! Ez a megoldás minden félelmünkre. Az önbizalom és hit mozgatója a szeretet. Nem véletlen, hogy a szeretetnek a félelem éppen ellentétként működik. A félelem pedig az elme, a kavargó gondolatok végterméke. „Agyalással”, állandó töprengéssel, netalán aggodalmaskodással létrehozuk önnön félelmeinket, ugyanakkor ezt a negatív érzésáradatot azok az emberek is generálhatják bennünk, akikkel nap mint nap kapcsolatba kerülünk. „Ne fessd az ördö-

göt a falra” – ismerjük, ugye? Mert félelmeinkkel épp azt vonzzuk be, amitől félünk.

A szeretet viszont hitet, bizalmat táplál. Hitet és bizalmat Istenben, embertársban és önmagunkban. Éppen ezért a szeretet nem cél, hanem a célhoz vezető biztos út, még akkor is, ha közben félünk.

„Ne félj, én veled vagyok” – Isten ott van szeretetünkben. Ott van, ha védelemre van szükségünk, mert hajunk szála sem görbülhet meg az ő tudta nélkül. Ha szándéka vagy ajánlása ellenére cselekedtünk is, keres, szólít; ha bizonytalanok vagyunk is, jelen van, csak meg kellene látnunk, meg kellene értenünk az apró jeleket. Ha épp a magány szorongat, akkor sem vagyunk egyedül, mert van valaki, aki meghallja szavainkat. Ott van a szegénység súlyában, a betegség türelmetlenségében és az idő múlásával járó ősz, agg napok bölcsességében. A szeretet ott van minden nap – nem csak karácsonykor!

A szeretet tehát „építő energia”, ami feltölt és boldoggá tesz. Ezzel ellentétben a félelem olyan „negatív energia”, amely – bár végső fokon önvédelmi eszközünk – arra vár, hogy legyőzzük. Amíg félelmeinket nem bírjuk le, aligha vagyunk képesek arra, hogy a szeretetnek életünkben helyet adjunk. A megoldás kulcsa nálunk van: félelmeinkkel óhatatlanul szembe kell néznünk, meg kell értenünk őket és fel kell oldanunk – legalább részüket.

Lázár Levente

Év eleji imádság (válság idején), 2010

„Az Úr pedig a Lélek; és a hol az Úrnak Lelke, ott a szabadság.”
(2Kor 3,17)

Örökkévaló Szeretet, Gondviselő jó Atyánk!

Egy olyan világban szólítunk meg ez új év kezdetén, amelyben az ember sokkal inkább rá kell hogy érezzen életében létedre és jelenvalóságodra, mint eddig. A világválság, amelyre általában gazdasági, pénzügyi szempontból tekintünk, tulajdonképpen nem más, mint egyre elmélyülő lelki válság. Ahol az ember csak önmagát látja, csak saját érdekeivel van elfoglalva. A csak önmagunk keresése és dicsőítése korlátoz kibontakozásunkban, a lélek szárnyalásában, abban a szabadságban, ahol valóban rátalálhatnánk az embertársra, a felebarátra, a testvérré. Éppen ezért arra kérünk Téged, hogy Szent Lelked érintse meg lelkünk, életünk. Hassa át egész valónkat. Az új év ebben a vonatkozásban hozzon újabb lehetőségeket egyének és közösségek életében egyaránt! Adj békességet, szeretetet otthonainkban, a családokban. Áldd meg gyermekeidet, és egész teremtett világodat! Adj boldog új esztendőt. Ámen. (Benedek Jakab)

Drága Gyermekeim!

Most, hogy fordult egyet a számodra oly értékes Idő kereké, és úgy gondolod, valami „új” kezdődött el; megerősítetek ünneplésedben. Ne bánjon a „vallási esemény” hiánya, mely közösségi megidézése szellemibb keretet szabhatna az évfordulók számára! Te tudod, megannyi pillanat értelemmel telítődhet, s ekképp *Isten-közelivé* válhat saját életed kontextusában, ha azt nem(csak) évekkel töltöd meg, hanem étellel. *Idő fölötti élményekkel*, melyek közelebb visznek a Szellem megtapasztalásához. De, hogy jobban érts...
Tán emlékszel még, amint kicsi gyermekként a térdedig érő hó és egy kerék találkozásából keletkezett nyomba beálltál. Apró lábacskaidnak biztos irányt szabott egy külső tárgy, és az arasznyi széles út vezetett. Nem tudtad, merre haladsz, meddig, miért; csak egy volt a fontos: ki ne biltenj a nyomból. Olyankor ropogott a hó a talpad alatt, és az *Örökkévalóság határán* jártál. Erre bizonyosság, hogy az angyalokat nem csak karácsonykor láttad; és minden alvással és ébredéssel új időszámítás kezdődött.

Ifjúként sötétebb utakra is keveredtél. A föld porából gyúrt sárban egy nagyobb terpesszel több nyomot átfoghattál. Lehetetlennek tűnt, hogy csak kettőn járd egyszerre! És, bár két lábad volt, álmaid olykor szárnyra kaptak... Útjaidat már a csillagok szabták meg, és belsődet feszítő vágyaid *Önmagad határait* fürkésztek. Minden felfedezett világ meg is kérdőjeleződött egyben. A hűség volt a legfontosabb; mindenáron. Így kerestél Te, ki vagy, merre tartasz...

Később, évek múlva, a felnöttek komolykodásával álltál az Élet mezején: munka, kitartás, elvek. Állandó küzdelem, hogy „megvalósítsd önmagad”. Az *idő* lett legfőbb *kincsöd, törvényed*. És, ha „vállaltad” felsejleni egy újszülöttben az időtlenség távlatát, szorongva képeztél „új idők új követelményeire”, hordoztad tudás- és országhatárokon át, remélve a benne kiteljesülő határtalan szabadságot...

Gyermekeim, jöjj közelebb! Szíved, ilyentájt, érzékenyebb. Hisz az Idő,

folytatás a 4. oldalon

Mit remélünk?

folytatás az 1. oldalról

juk: gyarló vágyak uralják szívünk, és cselekedeteinket is ezek irányítják. Őnös érdekek, konok makacsság, hatalmi vágy és önzés gördít akadályt nap mint nap elénk. A reményvesztett emberek, a szótlán közömbös-ségbe zárult életek még inkább nehezítik napjainkat. Azt tapasztaljuk, hogy az életharc, a fennmaradás és megmaradás küzdelmében sokszor egyedül marad az Istenben bízó ember is a többi ember között. Az eredménytelenséget, az egy helyben való topogást látva fakad fel bennünk a kérdés: mit remélek, mit remélünk, oh Isten?!

De Isten élő hittel megáldott gyermeke, az ember nem adja fel a harcot. A hívő ember szívében a remény nem hal meg. Nem keríthet hatalmába a beletörődés, nem béníthat meg a tehetetlenség. Meg kell találnunk a megoldást! Ez pedig csak együtt sikerülhet, ha mi mindannyian feltétlen hittel és szolgáló szeretettel Jézus-tanítványoknak valljuk magunkat. Szívünk szeretetét, értelmünk világosságát és a bennünk lakó

jóságot egyesítjük magunkban. Egy-más mellé illesztjük azt, ami min-denki számára jó, szép és igaz.

Hadd idézzem József Attila *A számokról* című versét:

„Tanultátok-e a számokat? / Bi-zony számok az emberek is, / Mintha sok 1-es volna az irkában. / Hanem ezek maguk számolódna / És csu-dálkozik módfelett az irka, / Hogy mindenik csak magára gondol, / Kül-önb akar lenni a többinél / S okta-lanul külön hatványozódik, / Pe-dig csinálhatja a végtelenségig, / Az 1 ilyenformán mindig 1 marad / És nem szoroz az 1 és nem is oszt. / Ve-gyetek erőt magatokon / És legelő-ször is / A legegyszerűbb dologhoz lássatok – / Adódotok össze, / Hogy roppant módon felnövekedvén, / Az Istent is, aki végtelenség, / Valaho-gyan megközelítsétek.”

Keresztény Testvéreim!

Újév reggelén a költővel vallom, hogy erőt kell vennünk magunkon. Nagyobb buzgósággal munkálkod-junk feladataink teljesítésén, szívme-lséggel és bizakodva forduljunk egymás felé! Mindennapi cseleke-deteink igazolják az evangélium ki-sugárzó erejét világunkban, mert a

reménykedő ember Isten jelenlétét igazolja a világban! Ha Újév reggelén a zsoltáros költő kérdése hangzik el ajkunkról, akkor az apostol tanítása szerint adjuk meg a feleletet: azért fáradunk és küzdünk, „mert az élő Istenben reménykedünk, aki minden embernek megtartója...” (1Tim 4,10) Az élő Isten szeretetével akarunk tovább dolgozni, aki nemcsak megteremtett, de képesnek is tartott arra, hogy a szeretet munkásai tud-junk lenni. Nekünk az a feladatunk, hogy erről az élő Istenről valljunk hittel és cselekedettel, aki minden benné bízni tudó embernek gond-viselő Atyja. Életünk igazolja, hogy nem az önzés, nem a magunkkal való kizárólagos törődés irányít, hanem a szolgáló szeretet! Így leszünk fontos egymásnak és jelentünk egymás-nak értéket.

A szeretetnek és áldásnak egy, örök, igaz Istene vezessen bennünket az új évben! Segítsen nemzeti közös-ségünkért, egyházunkért meghozni minden áldozatot! Áldja és szentelje meg Belé vetett hitünket, reménysé-günket! Adjon népünknek, egyhá-zunk minden tagjának és minden bé-keszerető embernek áldott új évet!

Drága Gyermekeim!

folytatás a 3. oldalról

s az *Időben az Élet teremődik újjá* minden új évben. A Fény ugyan legyőzte a Sötétséget, és hosszabbodik a nappal; de a Te lelked mélyebbről fakadó világosság növekedésére vágyik. Úgy sejtem, a határokon való lét állapota benned feszültséget szül. És ezt az újévi mulatozásban próbálsz kiélni, ellensúlyozni. Tágabb léptékben: a felnövekvő gyermekem el-felelji az időtlenség átjárható kapuját; a fiatal „letisztul”, választani kényszerül; a felnőtt csak nyeli az éveket... Tudni szeretnéd, melyik igazabb: ami elmúlt, vagy ami elkövetkezik?! Mi-ként élj, hogy jobb legyen?! Mit fo-gadj, és mit tarts meg?!

Fel nem tárhatom kifürkészhetet-len és kiismerhetetlen létem titkait. De emlékezz a megéltedre, a Benned (is) jelen-létező Egységre! Ebben rejlik a Mi lényegünk: lüktető Szerete-

tünk. Miként nincs éjszaka nappal nélkül, sem tenger szárazföld nélkül, úgy holnap sincs tegnap nélkül! És „idén” is csak a „tavaly” viszonylátá-ban létezik. De legyen bár a kettős-ségre épített teremtéstörténet, fény és sötétség, ég és föld, Nappal és Hold, szárazföld és tenger; párosával alkotott növény- és állatvilág – a *kettősség állandó eggyé válása* valósul meg ál-talunk, mibennünk. Ez legyen hited legfőbb támasztéka!

Sűrítsd magadba múltad összes tanulságát, és a legnagyobb teljesség-gel és odaadással éld a jelent!

Emlékezz, hogy mindig Veled va-gyok, és kutasd a nehéz pillanatok ér-telmét!


Az Életet tiszteld mindenekfelett!

Ha gyermek vagy, játssz sokat!

Ha szülő, szeress feltétel nélkül!

Akkor is, ha Téged nem úgy szeret-tek. Akkor is, ha Téged nem szeret-tek. Engedd, hogy a világot átmosó Szeretet Téged is megtisztítson! Ifjú-

korodban légy türelmes magadhoz!

Gyűlöld a rosszat, de sose az oko-zóját!  sérelem ér, emlékezz, hogy ez a világ nem tökéletes! A szenvedőt vigasztald! Erőért és megértésért imádkozz!

A hitet tartsd meg; mert – ha nem is tökéletes – csónakként szolgál az élet bizonytalanságának taván.

Minden nap tanulj! Bármi legyen az: új szokás, recept, nyelvek, kompu-ter, szólás-mondás, vers, zene... Légy több, mint tegnap voltál! Oszd meg tudásod!

Szeress! És mondd ki azoknak, akiket szeretsz!

Gyermekeim!

Nem ígérek Neked se jobb, se rosszabb évet, mint az előzőek. Olyan lesz, amilyen Te vagy! És emlékezzél: ott tartasz életedben, ahol épp tartanod kell. Ez adjon belső békét.

Mindig Veled,

Orbán Erika

Egyházi és társadalmi életünk egyik érdekesítő kérdésköre a volt államvédelmi szervekkel együttműködő személyek átvilágítása. Az alábbiakban a rövid eszmei alapvetést követően megpróbáljuk időrend szerint ismertetni az egyházunkon belüli átvilágítási és közelmúltkutatói folyamat fontosabb állomásait.

Az út kezdetén

Az Erdélyi Unitárius Egyházon belüli átvilágítás és közelmúltkutatói folyamatáról

Meggyőződésem, hogy egyházunk számára a közelmúltunkkal való szembesülés nem lehet kényszer, sokkal inkább erkölcsi kötelesség az áldozatok és a helytállók iránti tiszteletadás jegyében. Egyházunk (is) tartozik ezzel a kommunista rendszer áldozatainak és ellenálló hőseinek, ugyanakkor a múlt hibáinak tárgyilagos feltárása örök történelmi tanulsággal szolgálhat a jelen és a jövő számára. A múlt igazságtalanságai és bűnei ellen nem az elhallgatás jelent megoldást, hanem az utókor igazságérzetének érvényesítése. Ugyanígy a múltbeli vétkek és botlások megbocsátásának előfeltétele azok megbánása az elkövetők által.

Egyházunk 1989 utáni korszakában az első úttörő lépésnek az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége (ULOSZ) konferenciájának 2001. július 20-án elfogadott nyilatkozata tekinthető, amelynek lényegi részét a következőkben idézem: „Sajnálattal állapítjuk meg, hogy az elmúlt tizenegy évben a nacionál-kommunista államhatalmi és egyéni érdekek nagyfokú átmentése következtében társadalmi szinten elodázódott az átfogó igazságtétel, így nem került sor erkölcsi megtisztulásra és a kommunista rendszer áldozatainak méltányos kárpótlására. Az általános erkölcsi megújulás egyik előfeltételét az államvédelmi és titkosszolgálati szervek, valamint az azokkal együttműködő személyek tevékenységének teljes leleplezése képezi. Meggyőződésünk, hogy a keresztény eszméket és az isteni igazságokat hirdető egyházaknak példaadó kötelessége saját hatáskörükben is elősegíteni ezen előfeltétel megvalósulását, így kötelezővé kell tenniük a bármiféle egyházi hivatal és tisztség betöltésére jelölt személyek nyilatkozatát az államvédelmi és titkosszolgálati szervekkel (Securitate, Román Hírszerző Szolgálat stb.) való múltbeli és jelenlegi kapcsolataikról. Mindez nem a személyes lejáratast célozná, hanem a közelmúlttal való igazságos elszámolást tenné lehetővé. Enélkül elképzelhetetlen az egyházak erkölcsi megtisztulása és áldásos hivatásbetöltése. [...]”

Az ULOSZ kezdeményezése nyomán az Egyházi Főtanács 2001-ben kötelezővé tette az egyházi hivatalokra és tisztségekre jelölt személyeknek az államvédelmi és titkosszolgálati szervekkel való esetleges kapcsolataikról szóló nyilatkozat megtételét. E nyilatkozattételi kötelességet a Zsinat 2002-ben az Egyházi Alaptörvénybe is belefoglalta. Azóta a bármiféle szintű egyházi hivatalok és tisztségek betöltésére jelölt személyek kötelesek nyilatkozni a választó egyházi hatóságoknak az államvédelmi és titkosszolgálati szervekkel való esetleges kapcsolataikról, valamint az alapvető emberi jogokat sértő más intézményekkel, hatóságokkal vagy politikai szervezetekkel való együttműködésükről. Mindezt csak a belkörü átvil-

ágítás legenyhébb válfajának tekinthetjük, az esetleges együttműködés ténye ugyanis nem zárja ki az illető jelölt megválasztásának lehetőségét; a nyilatkozattétel csupán módot kínál a választóknak a nyilatkozat tartalmának figyelembe vételére.

Két évvel később, 2004-ben az Egyházi Képviselő Tanács (a továbbiakban EKT) a nyilatkozattétel rendjét pontosító határozatot fogadott el, ami nem tartalmazott lényegi változást a korábbi szabályozáshoz képest. A jelöltek továbbra is lelkiismeretük szerint, „Isten és ember előtt” vállaltak teljes felelősséget nyilatkozatuk valóság-tartalmáért.

Az egyházi közelmúltkutató és átvilágítás terén 2008 decemberétől kezdődően gyökeres változás történt. Az újabb kezdeményezések szükségességének és időszerűségének megértése érdekében fontosnak tartok egy rövid kitekintést az átvilágítás kérdésének társadalmi-politikai alakulására. A Securitate-nak mint politikai rendőrségnek leleplezéséről és a saját iratcsomókhoz való hozzáférhetőségről szóló 1999/187-es törvény eredetileg kötelezővé tette a mindenféle lelkészi és egyházvezetői tisztségre pályázók nyilatkozattételét a Securitate-val való esetleges együttműködésükről, ugyanakkor bármelyik romániai állampolgárnak vagy egyházközségnek lehetősége volt a lelkészek és minden szintű egyházvezetők átvilágítását kérni – megválasztásuk előtt és hivataluk gyakorlása idejében egyaránt. A sokoldalú engedmények miatt amúgy is langyosra sikerült törvényt már elfogadásától kezdődően megpróbálták „kiherélni”. Mindezt elsősorban a román görögkeleti egyház igényelte, igyekeztük gyümölcsének azonban más egyházak körében is akadtak „haszonélvezői”. A jogszabály legutóbbi (2006, majd 2008) csonkításai nyomán már csak az egyházak vezető testületei kérhetik a lelkészek és az egyházvezetők átvilágítását, de az sem kizárt, hogy idővel még ez a lehetőség is megszűnik, az iratcsomókat pedig örökre megsemmisítik. E kilátás sürgette újabb két határozati javaslat megszületését (I.) az átvilágítási folyamat kiteljesítéséről, valamint (II.) az államvédelmi szervek egyházi életbe való beavatkozásának feltárása céljából. A szóban forgó határozat-tervezeteket az Egyházi Főtanács a 2008. december 5-i ülésén szinte egyhangúlag fogadta el.

(I.) Határozat az átvilágítási folyamat kiteljesítéséről: *Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsa a hatályos állami jogszabályok alapján a Securitate Irattárait Vizsgáló Országos Tanácstól legkésőbb 2008. december 31-ig kéri véleményezi az 1945 és 2008 között főhatósági és egyházköri*

folytatás a 6. oldalon

Szabó László

Az út kezdetén

folytatás az 5. oldalról

szinten megválasztott egyházi tisztségviselők megfigyelési, illetve együttműködési iratcsomóját. A birtokába kerülő iratcsomókat és más szakmai anyagok tartalmát a főhatósági testületek tagjai számára nyilvánossá teszi, miközben biztosítja az érintett személyek emberi méltóságának védelmét, valamint a hatályos állami jogszabályok előírásait a személyi adatvédelemre vonatkozóan. Az Egyházi Főtanács az Egyházi Képviselő Tanácsot megbízza a jelen határozatban foglaltak végrehajtásával.

(II.) Határozat kutatócsoport létrehozásáról: Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsa elrendeli egy kutatócsoport létrehozását, amelynek feladata az államvédelmi és titkosszolgálati szervek 1945 és 1989 közötti egyházi életbe való beavatkozásának feltárása. Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsa a hatályos állami jogszabályok alapján a Securitate Irattárait Vizsgáló Országos Tanácstól kérvényezi az 1945 és 2008 között főhatósági és egyházköri szinten megválasztott egyházi tisztségviselők megfigyelési, illetve együttműködési iratcsomóját, valamint az államvédelmi és titkosszolgálati szervek által üldözött, meghurcolt és megfigyelt egyházi emberek iratcsomóját. A birtokába kerülő iratcsomókat és más szakmai anyagok tartalmát az Egyházi Főtanács a kutatócsoport rendelkezésére bocsátja. A kutatási folyamat során és az eredmények közlésekor a kutatócsoport biztosítja az érintett személyek emberi méltóságának védelmét, valamint a hatályos állami jogszabályok előírásait a személyi adatvédelemre vonatkozóan. Az Egyházi Főtanács az Egyházi Képviselő Tanácsot megbízza a jelen határozatban foglaltak végrehajtásával.

A fent említett főtanács határozatok végrehajtásának előkészítése céljából az EKT 2009. január 30-án bizottságot hozott létre a következő összetétellel: dr. Kovács Sándor, Korodi Alpár, Pál János, Molnár Lehel, Szabó László. Az előkészítő bizottság jelentése alapján az EKT 2009. április 24-i ülésén tudomásul vette, hogy a hatályos állami jogszabályok szerint az iratcsomók tanulmányozása csak az egyházi főhatóság megbízásával rendelkező személyek által lehetséges, akik a helyszíni (bukaresti) kutatásra kiadott anyagokról másolatot igényelhetnek az egyház számára. A Securitate Irattárait Vizsgáló Országos Tanács (a továbbiakban SIVOT) székházában történő elsődleges kutatásra és a másolatok igénylésére az EKT a következő személyeket jelölte ki: dr. Kovács Sándor, Szász Ferenc, Pál János, Csete Árpád, Szabó László. Ez a munkacsoport a SIVOT-tól első körben ötven személy iratcsomóinak kutatását kérvényezte. Közülük 36 személynek létezik a SIVOT-nál iratgyűjteménye, ami összesen mintegy 14000 (tizennégyezer) oldalnyi anyagot jelent. Az előbbiekről érdemi részéről másolatokat igényeltünk, amit már indulásból kiegészít azoknak a személyeknek az iratgyűjteménye, akik önkéntesen bocsátották annak másolatát az előkészítő bizottság rendelkezésére.

A történész-kutatócsoport munkájának előkészítéseként az EKT a 2009. július 3-i ülésén elhatározta, hogy körlevéllel fordul az egyháztársadalomhoz, minden érintett személy segítségét kérve a használható kordokumentumok összegyűjtésében. Az EKT határozata az ál-

lamvédelmi szervek egyházi életbe való beavatkozásával kapcsolatos szakmai anyagok gyűjtéséről és a vonatkozó egyházkormányzati felhívás az *Unitárius Közlöny* jelen lapszámában olvasható.

Az iratgyűjtemények tanulmányozása során a munkacsoport, illetve az előkészítő bizottság tagjai a következő általános megállapításokat fogalmazták meg:

„– Az 1945 és 1989 közötti időszakban az alapvető bűnösséget maga a nacionál-kommunista rendszer léte jelentette. Mivel ezt az istentelen és embertelen államhatalmi rendszert emberek teremtették és tartották fenn, azokat terheli a fő bűn, akik ennek elsődleges működtetői voltak: a különböző szintű pártvezetők, az állam- és közigazgatási vezetők nagy része, az államvédelmi szervek és a karhatalmi erők tagjai, valamint sokan mások. Nem kevésbé bűnösök azok sem, akik az előbbiekkal szándékosan, meggyőződésből vagy haszonelvűségből rendszeresen együttműködtek. A besúgók seregének egy része mindenképpen ilyennek minősíthető.

Tisztelt Olvasók!

Egyház-szerre köztudott, hogy az Egyházi Főtanács 2008. december 5-i ülésén két határozat született az átvilágítási folyamat kiteljesítéséről, valamint az államvédelmi szervek egyházi életbe való beavatkozásának feltárása céljából. A határozatok végrehajtását előkészítő bizottság 2009 nyarán megkezdte a Securitate Irattárait Vizsgáló Országos Tanács levéltárában található unitárius vonatkozású iratgyűjtemények másolatának a megszerzését. Ezenkívül léteznek más olyan levéltári állagok is, amelyek az egyházi közelmúlt-kutatás számára szintén értékes forrásanyagot tartalmaznak. Mindezek kiegészítéseként, az egyházi közelmúltat kutató történész-csoport munkájának segítéseként az Egyházi Képviselő Tanács felhívással fordul az egyháztársadalomhoz, minden érintett személy segítségét kérve a használható szakmai anyagok összegyűjtésében. A megfigyelési és együttműködési iratcsomók mellett szakmailag értékelhető és tárgyilagos tartalmú tanulmányok, vallomások, visszaemlékezések, okiratok és más kordokumentumok beküldését várjuk.

Az *Unitárius Közlöny* útján tisztelettel kérjük az Olvasókat és egész Egyháztársadalmunkat, hogy a lehetőségek szerint járuljanak hozzá a meghirdetett anyaggyűjtés eredményességéhez. Meggyőződésünk, hogy ezek az anyagok szakszerű feldolgozás nyomán az egyháztörténet-írás hasznos és hiánypótló forrásává válnak. Az anyagokat – eredetiben vagy másolatként – az Egyházi Képviselő Tanács címére kérjük elküldeni. Az eredeti iratokat a tulajdonos kérésére visszaszolgáltatjuk.

Az Egyházi Képviselő Tanács Elnöksége

– Az államvédelmi szervek a rendszerellenes megnyilvánulások megelőzése és leszerelése érdekében a társadalom egészét igyekeztek megfigyelni, teljesen ellenőrizni és félelemben tartani. Így a rendszer alattvalóinak döntő többsége áldozatnak minősíthető.

– Mindebben az egyházak és az egyházi emberek kiemelkedő fontosságú célpontot képeztek. Az egyházi emberek egy része üldöztetése ellenére helytállt hivatásában, sőt esetenként példásan szembeszegült az elnyomó rendszerrel. Az egyes iratgyűjteményekből előkerülő bizonyítékok alapján ezúton is tiszteletünket és elismerésünket fejezzük ki irántuk!

– Más egyházi emberek kényszerűségből a rendszer fenntartóivá váltak.

– Sajnos, néhány egyházi ember nem pusztán kényszerűségből működött együtt a szekuritátéval, ráadásul esetenként súlyos károkat okozott embertársainak és az egyház hitelének. Nem kényszerűségből történt együttműködésnek minősíthető többek között az, amikor az együttműködés indoka a rosszindulat volt / amikor az együttműködés bizonyíthatóan kárt okozott másoknak / amikor az együttműködés az államhatalmi rendszer iránti meggyőződéses lojalitásból fakadt / amikor az együttműködés jutalmaként az együttműködő anyagi juttatásokat és előnyöket élvezett.

– Az egyházi emberek Securitatéval való együttműködése csak esetenként vizsgálva és a körülmények figyelembevételével minősíthető. Ebben a Securitate által vezetett egyéni iratgyűjtemények alapvető fontosságúak, azonban nem kizárólagosak, és nem megkérdőjelezhetlen hitelességű dokumentumok.

– Hiteles forrás szerint 2009 nyaráig az egykori Securitate levéltári anyaga alig fele arányban került a SIVOT birtokába, a papír alapú iratgyűjtemények mikrofilmen őrzött másolatai pedig még ennél is kisebb mértékben. Ez az arány bizonyos eltérésekkel az egyházi emberek egyéni iratgyűjteményeinek létezése és SIVOT-nál való nyilvántartása közti összefüggést is meghatározza.

– Léteznek más olyan levéltári állagok is (pl. a Román Hírszerző Szolgálat, a Román Kommunista Párt, az egykori vallásügyi felügyelőségek levéltáraiban), amelyek az egyházi közelmúltkutatás számára szintén értékes forrásanyagot rejtegetnek. [2009 őszén lépéseket tettünk az ezekhez való hozzáférés érdekében. – Sz. L.]

– Egyházunkban 2002 óta kötelező a különböző egyházi hivatalokra és tisztségekre jelölt személyek nyilatkozattétele az államvédelmi és titkosszolgálati szervekkel való esetleges kapcsolataikról. Azóta két főhatósági választáson, tizenkét egyházköri választáson és az alkalmi lelkészválasztásokon számtalanszor elhangzott a jelöltek ajkáról a mindenféle kapcsolatot kizáró, nemleges nyilatkozat. Erre akár is büszke is lehetne egyházunk, azonban egyes egyéni iratgyűjtemények tartalma egyértelműen bizonyítja, hogy némely nyilatkozat nincs összhangban a valósággal.”

A fenti megállapítások alapján az előkészítő bizottság újabb négy határozati javaslatot fogalmazott meg, amelyekből az EKT 2009. október 9-én hármat elfogadott, egyet pedig elutasított. (*Határozat az átvilágítás tárgyában megfogalmazott korábbi nyilatkozatok pontosításának lehetőségéről*)

Az első, elvi jellegű határozat az egyházi átvilágítási folyamatot koordináló bizottság létrehozásának szükségességét mondta ki és egyben előírta annak létrehozását az EKT soron következő ülésén.

A második határozat tárgya az államvédelmi szervek által vezetett egyéni iratgyűjtemények másolatának begyűjtése. A határozat kötelező érvényű mindazokra, akik 1989. december 22. előtt betöltötték a 16. életévüket, és a következő tisztségek, illetve hivatalok valamelyikének jelenlegi betöltői vagy a múltban azok voltak: – főhatósági szinten: püspökök, főgondnokok, főjegyzők, közügyigazgató, előadó-tanácsos, főszámvevő, teológiai tanár; – egyházköri szinten: esperes, felügyelőség-gondnok, jegyző, közügyigazgató, pénztárnok. Az érintett személyeknek 2009. november 20-ig kérvényezniük kell a SIVOT-tól az egyéni iratgyűjteményüket és annak teljes körű másolatát, amit az egyházi átvilágítási folyamatot koordináló bizottság rendelkezésére kell bocsátaniuk.

A harmadik határozat az erdélyi magyar történelmi egyházak átvilágítással és közelmúltkutatással foglalkozó bizottságai, illetve kutatócsoportjai Szakmai Egyeztető Fórumának tárgyában született. Lényege a következő: Az EKT alapító szerepet vállal a Szakmai Egyeztető Fórum létrehozásában, elfogadta annak összetételéről, jogállásáról, szerepéről és szervezetéről szóló alapokmányt, ugyanakkor megbízta Csete Árpádot és Szabó Lászlót, hogy az Erdélyi Unitárius Egyház képviselőjében vegyenek részt a Szakmai Egyeztető Fórum megalapításában és további munkálataiban.

A fentiekben kivonatossan ismertetett határozatok szövege az EKT 2009. október 9-i jegyzőkönyvében olvasható, amely az *Unitárius Közlöny* 2009. decemberi számának mellékleteként jelent meg.

A fentiekben összefoglalt folyamat legutóbbi fejleményeként az EKT 2009. december 4-i ülésén két lényegi és egy kiegészítő határozat született. Ez utóbbi az államvédelmi szervek által vezetett egyéni iratgyűjtemények másolatának begyűjtéséről szóló októberi határozat hatályosságát kiterjesztette az egyházi átvilágítási folyamatot koordináló bizottság és az egyházi közelmúltkutatással megbízott történész-kutatócsoport tagjaira, póttagjaira és külső munkatársaira, valamint az EKT azon tagjaira, akikre nem volt érvényes a korábbi határozat. A másik két határozat az egyházi közelmúltkutatással megbízott történész-kutatócsoport, illetve az egyházi átvilágítási folyamatot koordináló bizottság működési szabályzatát rögzíti.

Az egyházi közelmúltkutatással megbízott kutatócsoport elsődleges feladata a különböző állami szervek 1945 és 1989 közötti egyházi életbe való beavatkozásának feltárása tudományos igényességgel. A kutatócsoport működési elvei: szakszerűség, tárgyilagosság, méltányosság és történelmi hűség. A működési szabályzat elfogadása után az EKT megválasztotta a kutatócsoport tagjait: Gidó Attila, Koppándi-Benczédi Zoltán, Korodi Alpár, dr. Lőnhárt Tamás, Molnár Bodrogi Lehel, Oláh Sándor, Pál János, dr. Kovács Sándor, Szász Ferenc.

folytatás a 8. oldalon

Az út kezdetén

folytatás a 7. oldalról

Az egyházi átvilágítási folyamatot koordináló bizottság (a továbbiakban Bizottság) működési elvei: tárgyilagosság, pártatlanság, méltányosság, igazságosság és jogszerűség. Tevékenysége során a bizottság köteles biztosítani az érintett személyek emberi méltóságának védelmét, valamint a hatályos állami jogszabályok előírásait a személyi adatvédelemre vonatkozóan. A Bizottság általános felügyeletét, akárcsak működési feltételeit az EKT biztosítja. A bizottsági munka szakmai forrásait az érintett személyek nyilatkozatai és szóbeli vallomásai, egyházi és világi levéltárakból származó iratok, az államvédelmi szervek által vezetett iratgyűjtemények, a SIVOT által kiállított igazolások, tárgyilagos tartalmú kordokumentumok és felkért tanúk vallomásai képezik. A tagság feltételei: szakmai alkalmasság, továbbá a múltbeli és jelenlegi államvédelmi szervekkel és titkosszolgálatokkal, valamint az alapvető emberi jogokat sértő más intézményekkel vagy politikai szervezetekkel való együttműködés hiánya. A Bizottságnak nem lehetnek tagjai a következő jelenlegi egyházi tisztségviselők és tisztségviselők: püspök, főgondnok, főjegyző, közügyigazgató, előadótanácsos, főszámvevő, esperes, egyházköri felügyelőgondnok.

A Bizottság alapvető feladatainak összefoglalása:

(1.) A Bizottság a szakmai anyagok tanulmányozása alapján összeállítja azoknak az élő személyeknek a jegyzékét, akik esetében feltételezhető az államvédelmi szervekkel való együttműködés valamelyik alábbi formája: amikor az együttműködés indoka a rosszindulat volt; amikor az együttműködés kárt okozhatott másoknak; amikor az együttműködés az államhatalmi rendszer iránti meggyőződéses lojalitásból fakadt; amikor az együttműködés jutalmaként az együttműködő anyagi juttatásokat vagy előnyöket élvezett. Az előbbi esetekben kötelező az érintett személyek Bizottság előtt történő személyes meghallgatása, ami által az érintett személyek vallomása segítheti a Bizottság tisztánlátását, fontos tényekre és lényeges körülményekre világíthat rá, ugyanakkor könnyítheti az illető személyek lelkiismeretét. A Bizottság a személyes meghallgatás nyomán alap-

talannak minősítheti vagy fenntarthatja a meghallgatás okát képező feltételezést. Ez utóbbi esetben az érintett személy köteles bocsánatot kérni mindazoktól, akiknek az államvédelmi szervekkel való együttműködése kárt okozhatott. Amennyiben a Bizottság felkérése nyomán nem kerül sor a személyes meghallgatásra, illetve indokolt esetben a bocsánatkérésre, akkor a Bizottság az EKT tudomására hozza a tényállást. További intézkedésekre kizárólagosan az EKT jogosult.

(2.) A Bizottság a szakmai anyagok tanulmányozása alapján összeállítja azoknak a jelenlegi tisztségviselőknek, tisztségviselőknek, teológiai tanároknak és EKT-tagoknak a jegyzékét, akik esetében eltérést észlel a 9/2001. főtanácsi határozat által kötelezővé vált ún. jelöltségi nyilatkozatokban foglaltak és a másfajta szakmai anyagok alapján feltételezhető tények között. Ezekben az esetekben kötelező az érintett személyek Bizottság előtt történő személyes meghallgatása, ami nyomán a Bizottság alaptalannak minősítheti vagy fenntarthatja a meghallgatás okát képező feltételezést. Ez utóbbi esetben az érintett személy köteles lemondani a hamis nyilatkozattétel elnyert tisztség vagy hivatal betöltéséről. Amennyiben a Bizottság felkérése nyomán nem kerül sor a személyes meghallgatásra, illetve indokolt esetben az önkéntes lemondásra, akkor a Bizottság az EKT tudomására hozza a tényállást. További intézkedésekre kizárólagosan az EKT jogosult.

A fentiekől eltérő esetekben is bárki önkéntesen beszámolhat a Bizottságnak az állami szervekkel való esetleges együttműködéséről. Az EKT által megválasztott bizottsági tagok és póttagok (szavazati arány szerint): Csete Árpád, Szabó László, Kecskés Csaba, Andorkó Ferenc, Jakabházi Béla Botond tagok, valamint Székely Miklós, Tordai Ernő, Balázs Sándor, Demeter Erika, Székely Kinga-Réka póttagok.

(A fentiekben ismertetett működési szabályzatok az EKT 2009. december 4-i ülése jegyzőkönyvének részeként hamarosan megjelenik az *Unitárius Közlönyben*.)

Kedves Olvasók! A fentiekből kitűnik, hogy – bár lényeges lépéseket tettünk meg – bizonyos értelemben még az út kezdetén tartunk. Adjon az Isten őszinteséget és bölcsességet mindazoknak, akik így vagy úgy érintettek a folytatásban!

Húsz esztendő fénye és homálya

Elegendő-e húsz év ahhoz, hogy egy társadalmi-politikai sorsforduló történeti értékét felbecsüljük? Ez a korántsem csak szónoki kérdés jó okkal foglalkoztathatta azokat, akik az Erdélyi Unitárius Egyház központi hivatala részéről tavaly december 5-ére emlékkonferenciát hirdettek meg az 1989-es népfelkelés huszadik évfordulója alkalmából. A húsz év önmagában csak fizikai „időmennyiség”, többségünk azonban jól érzékeli, hogy máig

sem inthettünk végbúcsút olyan politikai törekvéseknek és érdekszövetségeknek, amelyek ellen felzúdulva 1989 decemberében (és azóta) százak és ezrek váltak hőssé vagy áldozattá.

Az emlékkonferencia ökumenikus áhítattal és adventi gyertyagyújtással kezdődött – Pap Mária esperes mondott imát –, majd a szervezők nevében Bálint Beneczedi Ferenc püspök üdvözölte az érdeklődőket.

Moyses Márton tűzhalála

Az előadásorozatnak jól felismerhetően hármas szerkezete volt. Az első tömb egyházközelemben üldöztetéséről és ellenállásáról tanúskodott. Novák Csaba



Zoltán marosvásárhelyi történész előadásában általános, összefoglaló képet nyújtott a múlt rendszerről, külön kitérve a kommunista rezsim által képviselt egyházpolitikára. A totalitárius rendszernek ugyanis – mint Novák összefoglalta – nem pusztán a hatalom birtoklása volt alapvető érdeke, hanem a társadalmi szerkezet egészének ellenőrzése is. Ennek mentén semmilyen eszközt nem tekintett erkölcsileg tiltottnak. Nem csoda, hogy a tudatmanipuláció legváltozatosabb eszközeit „kitüntetett” módon és mértékben vetette be a romániai magyar egyházakkal szemben, hiszen azok természetesen a közösség-fenntartás, az identitás-ápolás valódi bástyái voltak, olyan ellenállási pontok, amelyek megtörése nélkül az államhatalmi szervek nem biztosíthatták a kommunista ideológia mezébe bújtatott diktatúra hontakozását. Az egyházakkal szemben foganatosított legalizált és törvénytelen intézkedések – a vagyonek kobzása, az oktatási rendszer felszámolása, a „békepapi mozgalom”, a lelkészek és a teológiai hallgatók letartóztatása és meghurcolása, a nyomtatási cenzúra – így egyfelől az állami „hitvallássá” emelt ateizmus és antiklerikalizmus megnyilvánulásai, másfelől viszont – főleg a hatvanas évektől kezdve – a megszilárduló pártarisztokrácia hatalmi-gazdasági érdekeinek eszközei voltak.

A kommunista rendszer áldozatainak sorában ma már sokak előtt hangzik ismerősen Moyses Márton neve, aki a cseh Jan Palachhoz és a budapesti Bauer Sándorhoz hasonlóan önkéntes tűzhalállal tiltakozott a kommunista rezsim ellen. Moyses életútját és annak tragikus lezárulását Benkő Levente újságíró, történész mutatta be. 1956 novemberében négy baróti középiskolás diák – köztük Moyses – nekieredt a határnak, hogy csatlakozzék a magyarországi szabadságharcosokhoz. Négy évvel később az elsőéves kolozsvári bölcsészhallgató Moysést (aki annak idején nem jutott át a határon) a Securitate elhurcolta, és a kolozsvári katonai törvényszék rövid tárgyalás nyomán előbb hét, majd a fellebbezést követően két év börtönbüntetésre ítélte. 1962 novemberében történt szabadulása után Moyses sem egyetemi tanulmányait nem folytathatta, sem képességeinek megfelelő munkahelyet nem kapott, csak a nagyjait mezőgazdasági termelősövetkezetben dolgozhatott napszámosként. Bár formálisan rehabilitálták, a kétségbeesett fiatalember 1970. február 13-án Brassóban a pártszékház előtt egy fához kötözte,

benzinnel leöntötte, majd felgyújtotta magát. Csak három hónapi szenvedés után halt bele sérüléseibe.

A konferencia első tömbjét Nyitrai Levente Magyarországon élő lelkész és a székelyudvarhelyi Sándor Balázs – egykori politikai foglyok – visszaemlékezései egészítették ki.

Magyar felségjelű román harckocsik

A második rész az 1989. év decemberének eseményeit elevenítették fel – természetesen máig ható következtetések levonásával.

Gazda Árpád újságíró 1989-ben egyetemi hallgató volt Temesváron. Előadásában abból a kérdésből indult ki: mekkora esélye volt annak, hogy „a vég kezdetét” érző diktatúra interetnikus – természetesen román–magyar – összetűzést provokálva kerekedhetett volna felül az ellene mind fenyegetőbb helyzetben. Gazda arra is választ keresett, miért éppen az akkor Temesváron lelképásztorokodó Tökés László körül indultak az események, és mi volt az oka annak, hogy a december 16-i „megtorlás” után a tiltakozási hullám nem enyészett el. Az első kérdésre az előadó határozottan azt válaszolta: a Securitate és a pártszervek félreismérhetetlen szándéka volt, hogy jól kidolgozott forgatókönyv alapján, diverzív módszerekkel – román harckocsik magyar felségjellel való ellátása révén, dorongokkal felfegyverzett Craiova-környéki munkások Temesvárra-szállításával – „kanalizálják” a temesvári tömeghangulatot a magyarellenesség irányába. Másfelől, tézisként állapította meg, hogy Tökés László lelképásztor 1989 nyaratól fogva a gyülekezetében megvalósított teljes átláthatóság és nyilvánosság révén, az őt ért zaklatások következtetéses hírül adása nyomán élvezhetett viszonylagos védettséget a Securitate radikális intézkedésével szemben – egészen december 15-ig. Gazda ugyanakkor megosztotta a hallgatósággal meggyőződését arról, hogy a temesvári református gyülekezet azért tudott tántoríthatatlanul kiállni Tökés mellett, mert napról napra nagyobb ellenállási erőre tett szert, hiszen lelképásztorát is fokozódó pszichikai és fizikai atrocitások érték. Az újságíró előadásának végkicsengése szerint ha 1989-ben ténylegesen is sikerült volna legyőzni a kommunizmust, akkor az interetnikus viszonyok is másképpen alakulhattak volna, mint ahogyan az utóbbi húsz év során tapasztalhattuk.

Szilágyi Zsolt, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) alelnöke szintén temesvári diák volt 1989-ben. Az emlékkonferencián felidézte a Dsida-szavaloestet, amelyet a Thália színjátszó csoporttal adtak elő még 1988-ban. A versműsor későbbi megisméltése a Securitate rosszállását vonta maga után, ezért a folytatást csak öten vállalták – már a Thália keretein kívül. Mondandóját Szilágyi egy meglepő utalással zárta: amint a nácizmusra a nürnbergi per mondta ki a verdiktumot, legfőbb ideje volna, hogy a kommunizmusnak is meglegyen a maga „nürnbergi pere” – amire azonban az elmúlt húsz év során nem került sor, még ha a Tismăneanu-jelentés ennek előkészítéseként fogható is fel. A kommunizmussal való

folytatás a 10. oldalon

J. T.

Húsz esztendő fénye és homálya

folytatás a 9. oldalról

szembenezés márpedig nemcsak Románia vagy a többi egykori csatlós állam ügye, hanem egész Európáé.

Tőkés László Európa-parlamentari képviselő, EMNT-elnök, egykori temesvári református lelképásztor ugyan-csak húsz évvel ezelőtti személyes élményeit osztotta meg hallgatóival. Mondandójának súlypontját mégis a társadalom megtisztulásának szükségességére való emlékeztetés alkotta, s ennek a felhívásnak a megformálása az épp küszöbön álló elnökválasztás kontextusában korántsem volt „kampánycsendes”. Tőkés megbélyegezte a kommunizmus túlélésének kedvező meghunyászkodást, amely a romániai magyar közéletben éppúgy jelen van, mint a román politikai magatartás-palettán. Ekként az erdélyi magyarok nemcsak a trianoni békediktátum örökségét cipelik magukkal – mondta Tőkés –; a kommunizmus terhétől sem szabadultak meg.

Megvallatott dossziék

Az emlékkonferencia harmadik tömbje az egyházak körében olykor nagy hullámveréssel járó „átvilágítás-üggyel” foglalkozott. Nagy Mihály történész, a vallásügyi minisztérium tanácsosa a Securitate (és a vele együttműködők) leleplezésére irányuló kísérletekről és az átvilágítás helyzetéről tartott előadást. Az egykori szocialista

államideológiájú országokban ma általánosan törvények sora szabályozza a közelmúlt-kutatás módját és eszközeit. Nagy Mihály az átvilágítás-problematikára vonatkozó romániai jogszabályok elégtelenségeire mutatott rá. Joghézagok és lejárató politikai szándékok együttesen teszik, hogy a közelmúlt-kutatás nagyon is szükséges és fáradságos folyamata sokszor ügynök vadászattá banalizálódik, miközben olykor épp a legérintettebbek maradnak árnyékban. A közelmúlt-kutatás történettudományi részterület, de éppen személyi aktualitásai miatt válik lépten-nyomon politikai csörték terepévé.

Az Erdélyi Unitárius Egyházban nemrég intézményesen is elkezdődött közelmúlt-kutatási (és átvilágítási) kísérletekről Szabó László lelkész és Kovács Sándor teológiai tanár adott gyors áttekintést. Szabó László szerint az egyház nem kerülheti meg, hogy szembenézzon a múlt század második felének eddig homályba burkolózó fejezeteivel. A felej(te)tés nem megoldás, az átláthatósággal mind a kortárs unitáriusoknak, mind az utánunk következő nemzedékeknek tartozunk. A körütekintő, higgadt és szakszerű dokumentálódás persze hosszú folyamat, s ma még „az út kezdetén vagyunk” – mondta Kovács Sándor, az átvilágítással foglalkozó egyházi munkacsoport tagja.

Az adventi 1989-es emlékkonferenciát az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet fiataljainak, unitárius teológiai hallgatóknak és világi diákoknak köszönhető, *Megváltó karácsony* című irodalmi műsor zárta.

Szóra bírtuk

ULOSZ: kapcsolatgyűjtemény?

Székely Kinga Rékával, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének elnökével
Jakabffy Tamás beszélget

A lelkészszövetségről hallván világi embernek az az első benyomása támadhat, hogy ez egy „céhes”, szakmai képzésre, érdekvédelemre, a kapcsolattartás megerősítésére szolgáló papi intézmény. Helytálló-e ez az elképzelés, és milyen hangsúly-változások történtek – ha történtek – a fentebb felsorolt funkciók között az ULOSZ történetében?

Számomra mindig nagy öröm a világi emberek benyomásait, véleményeit hallgatni a papságot illetően. Ebben az elvilágiasodó világban sokszor az a tapasztalatom, hogy a világiak úgy viszonyulnak a papsághoz, mint egy szép leány a kellemetlen, nem kívánt udvarlóhoz. Inkább kerülnek minket. Egy másik hasonlattal élve, sokszor az az érzésem, hogy olyanok vagyunk, mint az óvodások,

akiket a szülők beadnak az oviba, s megkönnyebbülve sóhajtanak fel: egy kis szabad idő végre. A világiak örvendenek, ha valami elfoglaltságot találunk magunknak – például konferenciákat szervezünk –, addig sem akarunk semmit a világiaktól.

A kérdés velejéhez visszakanyarodva: igazad van, az ULOSZ mindazokat a funkciókat be óhajtja tölteni, amelyeket felsoroltál. Megalakulásának időpontja egy századdal korábban keresendő, és azóta nyilván a funkcióit illetően is történtek változások. Ezek a szavak, amelyeket felsoroltál – szakmai képzésre, érdekvédelemre, a kapcsolattartás megerősítésére szolgáló papi intézmény – mind úgynevezett modern, avagy posztmodern szavak. Száz évvel ezelőtt a lelkeszkörök, illetve az

egyetemes lelkeszkör szolgálatról, hivatásról, hazaszeretetről, a nép megtartásáról, és a jó pásztor tulajdonságairól beszélt.

Ami igazán meglepő, az az, hogy bár a kifejezések változtak, a tartalom, a problémák és kihívások ugyanazok maradtak. Helyesebben fogalmazva: a régi kihívások megmaradtak, és még újabbakkal gazdagodtak – bánatunkra.

Mégis... az a gyanúm, hogy a lelkeszkészövetség „hivatása” már csak azért is szükségyszerűen változott, mert hát a papi hivatás is átalakult némileg száz év alatt – vagy tévedek?

A papság – a múlt és a maradandó idők bábái és pásztorai – akkor is és ma is hitet és szeretetet ígér a szenvedés és a csüggedés ellensúlyozására. A változás abban áll, hogy a 20. szá-

zad első felében, a szegénység, a kivándorlás, a háborúk, a leigázások, a fogságok idején a hívek még hitték, hogy a közösségnek megtartó ereje van. Az értékek rangsorolása akkor még így kezdődött: Isten (örökkévalóság, hit, erkölcs), haza (közösség), család és én. A lelkészen pedig segítőtársat és a maradandó értékek egyik letéteményesét látták. Mára megváltozott az értékrend – mondanom sem kell: először van az én, s utána az összes többi.

De mit tud mondani és – ami ennél fontosabb – mit tud tenni az individualizmus ellenében egy ULOSZ-szerű papi intézmény?

Az intézmény szó sem a kezdetekben, sem most nem helytálló. Az ULOSZ nem intézmény, csak egy szövetség. A bibliai szövetség szóra kell gondolni, arra a szövetségre, amelyet Isten kötött és köt ma is az emberrel. Ezt a szövetségi üzenetet szeretnénk egymás között és a hívekkel egyetemben érvényre juttatni. Lényege az, hogy Isten teremtette az embert, hogy Isten szereti az embert, de az embertől el is várja törvényeinek betartását.

Nyilván az ULOSZ életrajzából sem hiányzik a „nagy törés”... A rendszerváltás nyomán feltámasztott lelkészszövetség mennyiben folytat vagy mennyiben kezd újat?

A kommunizmus alatt nyilván nem működhetett a lelkészszövetség, így több mint ötven évig azokból a hajdanvolt szép időkből táplálkoztunk, amelyeket a nagy öregek meséltek nekünk. Érdekes, világosan érthető és egy kicsit háborzongató is, hogy éppen azokban az időkben valósultak meg a szolgálat nagy jelképes mozzanatai, amikor a nemzetet a legnagyobb csapások érték.

Az 1989-es forradalom után eltelt húsz év. Ez nagy idő egy szövetség életében. A feltámasztott lelkészszövetség különböző korszakait lehet megjelölni e húsz éven belül. Az újjászületés azért volt bajos, mert elég nagyszabású volt az emlékezetkihagyás. Sokan egyfajta „egyház az egyházban” felállást láttak a szövetségben, és nehezükre esett felfogni, hogy a papoknak – akik meglehetősen különleges munkakört töltenek be – egyáltalán szükségük van egy efféle szövetségre: szolgatársra,

szakmai beszélgetésekre, lelki feltöltésre, s időről időre arra is, hogy egyszerű emberi életük égi és földi érdekeit megvédjék. Igazán boldog volnék, ha itt, az *Unitárius Közlöny* hátsólapjain kialakulna egy kis párbeszéd arról, hogy mi is a papság szerepe a mai társadalomban. Hisz időnként félreértelmezzük papi hivatásunkat, s két igen ijesztő végtelenben kötünk ki: egyfelől a szolgálatot szolgálásnak fogjuk fel, s a végtelenségig meg-



alázzuk magunkat, másfelől hivatásunkat egyszerű szakmának tudjuk be, s aszott lelketlenséggel végezzük a nagyszerű adminisztrációs munkát – s ezzel annyi a lelkészi szolgálatnak!

Szóval a bajos újjászületés után jött a tudatos építkezés: alapszabályt alkottunk, szervezeti keretet biztosítottunk, felvettük a kapcsolatot a nemzetközi unitáriuslelkészszövetségekkel, pályázatokat hirdettünk meg, zsiroskenyeres esteket szerveztünk, éves tevékenységi keretet hoztunk létre. Mára azonban megint nagy változások előtt avagy alatt állunk, hisz generációváltás ment végbe. Az újjászületést és az építkezést véghezvivők egy része nyugdíjba ment, más része viszont az egyházi élet más természetű munkájára összpontosítja erejét. A papság megfiatalodott, más a közhasználatú nyelvezet, más-ként zajlanak a közös találkozások

– remélem, a lényeg mégis ugyanaz marad.

Miben látod a lelkészszövetség legfontosabb, központi feladatát?

Napjainkban mindenképpen a kapcsolattartás megerősítését tartom a legfontosabb kihívásnak. Lényegi, lelki kapcsolattartásnak is lehetne nevezni ezt a viszonyulást: ismerjük-e eléggé egymást? Ismerjük-e eléggé a szolgálat mélységeit és magasságait, ismerjük-e képességeinket és korlátainkat? Ismerjük-e a kinyilatkoztatást: mit akar Isten tőlünk, avagy mire hívott el? Ismerjük-e az üdvözülés grádicait: milyen lépcsőket kell megmászni annak érdekében, hogy Istennek tetszően élhessük életünket?

A lelkészi hivatás kegyetlenül nehéz. Az alázat és a hiúság, a kitarulás és az elszigetelődés, az elfogadás és a megvetés harcosai csapnak össze bennünk és általunk nap mint nap. E hivatás szakmai tudnivalóit megtanítják a Kolozsváron oktató teológiai tanárok, illetve azok a szerzők és előadók, akiket ma már ösztöndíjas tanulmányok során vagy egyszerűen a világhálón el lehet érni. Minőségi munkát végeznek, köszönet nekik. Az ULOSZ nyomására ugyan, de ma már az egyházi vezetés is érdekelt abban, hogy a lelkészeknek a mindennapi kenyere meglegyen. Mégis szinte nap mint nap azt érzem, hogy az ULOSZ-t megint újjá kell szülni. Elődeink rengeteg munkát végeztek, de mivel az életformák, a szemlélyek, a tapasztalatok váltakoznak, mindig jószerevel előlről kell kezdeni a küzdelmet. Ahány generáció, annyi küzdelmi minta. Mi most tudatosítjuk küzdelmeink okát, célját és módját.

Térjünk vissza kissé a lelkészi öszszefogáshoz! Néhány évvel ezelőtt egyházi vezetőtől hallottam egy ingerült mondatot, hogy tudniillik „az ULOSZ nem szakszervezet”... De az is tudott dolog, hogy az egyházkörök papságának egy része ugyancsak ingerülten szokott beszélni a „központról”. Hogy látod ezt a feszültséget? Volt-e, van-e az ULOSZ-nak ellensúlyozó vagy – erősebben fogalmazva – ellenzéki szerepe az Egyházi Központ bizonyos döntéseivel vagy általános magatartásával szemben?

folytatás a 12. oldalon

ULOSZ...

folytatás a 11. oldalról

Én tartózkodnék az általánosításoktól és az anonim kijelentések ismétlésétől. Tudom, hogy az ilyen fogalmazás tökéletes csapda. A kérdezőnek szép, társasági álarcot ad; de engem a hideg ráz, mert irtózom a képmutatóktól és a szándékos félrevezetőktől.

Lelkészi összefogás akkor van, ha közös a problémánk. Ha mindenkinek ugyanott fáj. Amikor az ULOSZ (még Kovács István elnöklete alatt) akarata ellenére befutott az ellenzéki szerepbe – például az Alaptörvény-módosító Bizottságban, a Fizetési Bizottságban és az Egyházi Képviselő Tanácsban –, a papság egészének

közös volt a fájdalma, nevezetesen a megélhetési probléma. Keményhangú felszólalások borzolták az idegeket. Szépen egymás fejébe vágtuk a Nagy Igazságot. A nagy gyülekezetben szolgáltók kifogásolták a kis és közepes lélekszámú gyülekezetekben szolgáltók úgynevezett lustaságát. Miért nem megyünk nagy gyülekezetbe, s ott akkor megvolna a mindennapi?! Másfelől pedig azt kifogásoltuk, hogy a nagy gyülekezetben szolgáltók „kisajátítanak” maguknak több ezer embert, akikről nyilván nem tudnak gondoskodni, de egyszerűen lehetetlenné teszik, hogy új lelkesítő állások jöhessenek létre. A több ezres nagyságú gyülekezet lelkesítőjéről panaszkodik, hogy a második lelkesítő fizetését nem lehet kihozni.

Na de akkor mit csináljon az, akinek égen-földön csupán százötven híve van? Ott kitől vegye fel a fizetését? Ha pedig minden lelkesítő nagy gyülekezetbe s főleg városra vágya, mi lenne a vidékkel? A vidéken nem kell élni? Nyilván olaj volt a tűzre, amikor a vidéki lelkesítők megtudták, hogy a központi alkalmazottaknak ünnepi prémium, tizenharmadik fizetés és efféle ínyencségek voltak kiutalva. Merthogy Kolozsváron drága az élet – volt a magyarázat. Én azon a véleményen voltam, hogy először minden lelkesítőnek adjuk meg a megélhetéshez szükséges fizetést. A lelkesítő mellett a tanár és a tanító a nemzet napszámosa. Illő tehát, hogy egy lelkesítőnek – függetlenül attól, mekkora gyülekezetben szolgál – hasonló ja-

Nagyvilág

Jézus korából fennmaradt házra bukkantak Názáretben. Az első olyan lakóház maradványaira bukkantak izraeli régészek Názáretben, amely bizonyíthatóan Jézus korából maradt fenn. A felfedezés révén új kép nyerhető arról, milyen lehetett Názáret Jézus korában. Minden bizonnyal kis falucska volt, hozzávetőleg ötven házában pedig szegény zsidók éltek – közölték az ásásokat végző izraeli régészek. Beszámolók alapján a régészek olyan agyag- és mészkőedényeket is találtak, amelyeket a Jézus korában élt galileai zsidók használtak. Mindezek alapján arra következtetnek, hogy a ház egy egyszerűbb család otthona volt. A régészek szerint Jézus és gyerekkori társai ismerhették a házat. (MTI)

Január közepén szabadult a börtönből Mehmet Ali Agca, az a török férfi, aki huszonnyolc évvel ezelőtt merényletet kísérelt meg a néhai II. János Pál pápa ellen. Agca 1981. május 13-án a római Szent Péter téren többször rálőtt II. János Pálra, de az egyházfő túlélte a merényletet. A gyilkossági kísérletért életfogytiglani börtönre ítélték, de 2000-ben az olasz államfő kegyelmet adott neki, és kiadták Törökországnak. Hazájában ismét azonnal bebörtönözték egy érvényben lévő ottani ítélete alapján egy újságíró meggyilkolása miatt, amit még 1979-ben követett el. (szabadság.ro)

Elkészült az emberi méltóságra való emlékezés honlapja. A honlap célja, hogy ne nyerjen teret a közéletben a rasszista, antiszemita, keresztény-, illetve magyarellenes retorika. A felhíváshoz

csatlakozhat minden magánszemély, a honlapot ezért hozták létre www.emberimeltosag.eu címmel. A honlap bevezető nyilatkozatban többek között az áll: „A felhíváshoz csatlakozó személyek az általuk képviselt szervezetek nevében is elkötelezik magukat az emberi jogok, az egyenlő méltóság védelme mellett, és visszautasítanak minden olyan sértő megnyilvánulást, mely más személyek vagy csoportok ellen irányul, azok vallási vagy nemzeti és etnikai hovatartozása miatt.” A dokumentum szövege szerint „házánk [Magyarország] XX. századi történelme során számos olyan jogsértést követtek el, amelyek máig ható következményekkel járnak. Különösen igaz ez a nemzeti szocializmus és a kommunizmus áldozataira.” (MTI)

A bibliaolvasás forradalma: itt a digitális Biblia. Jelenleg az USA-ban nagy szenzációnak számít az új digitális Biblia, amely a bibliaolvasási szokások változását, valóságos bibliaolvasási forradalmat hozhat magával. A Glo nevű program a „klikkelős-digitális generációnak” szól... Az új nemzetközi angol nyelvű bibliafordításhoz (NIV) kommentárok is rendelkezésre állnak, 7500 lexikon-bejegyzéssel, 2400 érdekes fotóval, 500 virtuális zárandokúttal a Szentföldön, a mai és a Jézus korabeli Jeruzsálemben. Multimédia Bibliának is nevezhetjük a Glo-t, hiszen három és fél órás filmet is lehet nézni a felületen. További 700 szép műalkotás reprodukciója is segít a Biblia szemléletesebbé tételében. (reformatus.hu)

• Összeállította KBZ •

vadalmazása legyen... legalább. Ha megadtuk azt az emberi méltósághoz elegendő fizetést az úgynevezett központi alapokból, *azután* máris követelődhetünk a lelkeszi munka minőségét illetően. Addig azonban nem. Főleg azért nem, mert az unitárius lelkesznek rendszerint családja van, s illő is, hogy az legyen – a családot pedig el kell tartani.

Úgy tűnik a szavaidból, hogy az ULOSZ hangadói pusztán prioritási kérdésekben láttak másként, mint Kolozsváron...

Ha még érzünk magunkban öntudatot, akkor bölintsünk csak rá arra, hogy Csegez is fontos, Homoródkeményfalva is fontos, Kolozsvár is fontos, a vallásánár is fontos, a kórházlelkész is fontos, az ifjúsági lelkész is fontos – és felejtjük el azt a minősítést, hogy a kis gyülekezetben szolgálók nem annyira fontosak. Ne a *hol*, hanem a *miként* legyen fontos! A szolgálat minősége, a hivatástudat megélése. Mert a kis gyülekezetekben még a félig holtat is visszaráncigáljuk az életbe, hogy legyen, hogy ne fogyjunk el. A vallásánár azért a három diákért is lótfut egyik városnegyedből a másikba, a kórházlelkész azért az egy betegért is felkutatja a megyei kórházat – mert mindenki számít. A nagy gyülekezetekben pedig ne amiatt panaszkodjanak a lelkeszek, hogy nem tudják a rengeteg munkát elvégezni, hanem azon igyekezzenek, hogy kellő számú lelkesznek bizottsánsanak munkateret!

Hogy mindezt elmondtam, hozzá kell tennem: tisztelet a kivételnek. Mert mindig vannak. Hogy önkényesen csak egyet mondjak: Székelykeresztúr, ahol a vezető lelkész mindig gondoskodott arról, hogy legyenek segédlelkészek, s azoknak lakásuk is legyen.

A jelek szerint ezek az Általad sorolt témák ma is témák... Hogy érzed, milyen irányban alakítja a mai egyházvezetés a pár évvel ezelőtt oly kényes viszonyt?

Az ULOSZ az akkori vezetősége által megharcolta a maga harcát. Számomra érthetetlen volt, miért kellett ilyen széles frontot nyitni, miért nem értették az akkori csúcsvezetők, hogy tenni kell valamit. Egyetlen magyarázatom az volt, hogy valamikor elszakadtak a mindennapi lelkeszi élet va-

lóságától – ami, *sarkítva*, arról szól, hogy az elvégzett munka után kikerült koldulni a javadalmat, vagy a keblitánácstól, vagy a testvérgyülekezettől. Véleményem szerint az új egyházi vezetés véget vetett a tekintélyelvű és privilegizált egyházkormányzatnak. Nem a vezető pozícióból származó tekintély a mérvadó, hanem a meg-egyezett és megfogalmazott szabályok, a jogok és köteleességek. Egyedül a belső tekintély számít, amit nem a pozíció, nem a titulus ad, hanem az ember bensejéből, lelkéből, hiteles életéből fakad.

Nyilván ma sincs minden megoldva, ma is vannak konfliktusok. Vannak lelkeszek, akik még sokat kell hogy beszéljessenek egymással annak érdekében, hogy a lelkeszi munkát, az egyházi vezetők szolgálatát, az egyház jelenét és jövőjét hasonló szemszögből vizsgálják és ítélik. A vizsgálódás és a véleményalkotás azért nehéz, mert a lelkeszi munka nagyon sokrétű, s így a teljesítmény skálája is szinte beláthatatlan. Nem azonos mértékben van meg a tehetségek sora a lelkeszekben. Mindenki abban a tehetségben emelkedik ki, amiben a legjobb. Van, aki karizmatikus szónok, de az adminisztrációs munkát, amennyiben lehet, kerüli. Van, aki az egyház birtokait jószágigazgatókat megszegyentítő teljesítménnyel kezeli, de képtelen arra, hogy egy lelkipáterrel beszélgetést összehozzon. Van, aki operaénekes hanggal végignótázza az éjszakát a hívekkel egyetemben, és azok gyönyörűségére, de hiányos a műveltsége. Van, aki több idegen nyelvet is beszél, de nem találja meg a hangot az egyszerű, munkás emberekkel. Van, aki nagy lélek és igazán jó ember, csak éppen minden folyik ki a keze közül. Van, aki odaadón hazafi, csak egy kicsit szűk a világnézete, van aki igazi világfű, de a hon sorsa nem érdekli.

Abban reménykedem, hogy sok-sok beszélgetés, egymás igazi megismerése után képesek leszünk arra, hogy elfogadjunk egy közös értékrendet. Az nem baj, ha a lelkeszek, a városiak és a vidékiek, a kis és a nagy gyülekezetben szolgálók vagy a vezetők és a vezetettek között olykor feszültségek vannak. A baj akkor van, ha ez a feszültség méltatlan

a szolgálathoz, ha nem a közösség, hanem kizárólag az egyén érdekeit szolgálja. A vezetők tudatában kell hogy legyenek: pozíciójukból adódóan privilégiumokat élveznek. Kiváltságosak – és ez az élet rendje szerint való. De hogyan élük meg ezt a kiváltságot? Ha a püspök, az eseperek, a tanácsosok, a teológiai tanárok az isteni törvényekkel összhangban élük meg kiváltságos voltukat, akkor biztos, hogy az ULOSZ-nak nem kell belemennie a szakszervezetesdibe. Ha azonban visszaélések történnek, az ULOSZ-nak erkölcsi kötelessége szavát felemelni még akkor is, ha ezáltal a felszólaló megvetett vagy kiszorított helyzetbe kerül. Sem a „pozíció”, sem az ULOSZ-tagság nem menthet fel annak szem előtt tartása alól, hogy a mindenkori unitárius lelkész legfőbb kötelessége Isten országának építése a földön. Ha ezért őt megvetik, ne csüggedjen el, Isten mindig gondoskodni fog róla.

Irány: Strasbourg

Az Európai Unió Információs Irodája által meghirdetett „unióismereti” versenyben a János Zsigmond Unitárius Kollégium csapata is győzedelmeskedett. A diákok és irányítók 2009 tavaszán vágta bele az Euroscola pályázásába.

Amint Nagy Réka, az Unitárius Kollégium tanulója a *Szabadság* című kolozsvári napilapban írta, a csapatoknak először az uniós választásokkal kapcsolatos bemutatót kellett elkészíteniük. A kollégium „szenzi-mob kampányának” célja az volt, hogy aktivitásra bírja a szavazásra jogosult személyeket. A 20–25 diák és három tanár munkája nyomán a csapat továbbjutott. A döntőben a diákoknak egy esszét kellett összeállítaniuk a béke Nobel-díjas John Hume egyik idézetére.

A december közepén közzétett eredmény szerint a tíz romániai nyertes iskola közül az egyik az Unitárius Kollégium, amelynek csapata így áprilisban meglátogathatja a strasbourg-i Európa Parlamentet. (UK)

„Kései sirató” egy lelkes versmondóért

Egy versmondóért, akit napjaink neves közírója, Bölöni Domokos egy, a *Népújság*ban megjelent cikkében egyenesen bajnoknak nevez. Mert-hogy nem is egy alkalommal érdemelt ki első díjat belföldi és magyarországi szavalóversenyeken.

Nem kifejezett célunk a nyertes laudációja, sokkal inkább főhajtásos tisztelgés szeretne lenni ez az írás Rüszt Karcsi bácsi drága emléke előtt. Pedig hát ő nem is volt unitárius! Reformátusként azonban abból a „fajtából” való volt, amelynek képviselőiről eleink így fogalmazták meg a hiteles keresztény magatartás kívánalmait: „szeretni a miénket, tisztelni a másét.” Sokunk okulására mondom: ha minden unitárius annyira

szeretné a maga vallását és egyházát, mint amennyire azokat Karcsi bácsi tisztelte, akkor anyaszentegyházunkat kis létszáma ellenére is bátran illethetnénk a „nagy” jelzővel – hisz „nem beszédben áll az Istennek országa, hanem erőben.” (1Kor 4,20)

Karcsi bácsi holtteste a nagykendi temető méltóságos csendjében nyugszik. Váltakozó idők tanújának tövében, az öreg „cserefa tömött árnyának szemfedője” (Kányádi Sándor) alatt pihenő ősei mellé temették. Nyitott sírjánál Kecskés Csaba lelkész-kollégám szomorúan mondta: „fájó lélekkel és hálás szívvel veszek búcsút sok unitárius ember nevében is Karcsi bácsitól, aki minden unitárius templomban és rendezvényen otthon

érezte köztünk magát, aki sok és fejlethetetlen, lelket gyönyörködtető él-ménnyel gazdagította életünket.”

1937. április 27-én született Nagykenden. Nevét azonban – s minden bizonnyal az unitáriusok iránti simpatíáját, tiszteletét, szeretetét is – Píperől „örökölte”, apai ágon. Egy olyan házasságból született, amelyben mindkét fél – édesanyja és édesapja egyaránt – a Gondviseléstől mintegy a második kirendelt lehetőséget vélte felfedezni. Nagykendi édesanyja első férje csakúgy, mint pipei édesapja első felesége korán, fiatalon halt meg. A két özvegy életútját egymás felé vezérelte a jó Isten. Az egymással vi-gasztalódó, a veszteségeket egymás-ban kárpótolva megtapasztalt, még



December 4-én került sor az Egyházi Képviselő Tanács (EKT) negyedik évnegyedi ülésére Kolozsváron. Az ülést megelőző napon a különböző állandó bizottságok tagjai gyűléseztek. Az egész napos gyűlés keretében a Képviselő Tanács tagjai körvonalozták a 2010. évi egyházi rendezvénynaptárat és ülésrendet. Az egyházi közelmúltkutató és átvilágítás kapcsán az EKT létrehozta a történelem-kutatócsoportot, illetve az egyházi átvilágítási bizottságot, amelyek a továbbiakban együttműködésben végzik munkájukat. Az EKT elfogadta e bizottság működési szabályzatát, az igényelt és többséget nyert módosításokkal. Az EKT úgy döntött, hogy az ügy fontosságát kiemelve, ünnepi nyilatkozatban üdvözli a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által hozott határozatot a két egyház újraegyesítése érdekében. Az EKT ezen ülésén elfogadta az egyház 2010. évi központi költségvetését is.

Sólyom László köztársasági elnök december 7-én találkozott a magyarországi és határon túli magyar egyházi tisztségviselőkkel a Sándor-palotában, köztük Bálint Benczédi Ferenc unitárius püspökkel is. A megbeszéléseken szó esett az advent és a közelgő karácsonyi ünnep mellett aktuális kérdésekről, így a határon túli magyarok és az egyházi fenntartású intézmények helyzetéről.

December 8-án Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban is bemutatták Kénosi Tözsér János és Uzoni Fosztó István latin nyelven írt unitárius egyháztörténetének második kötetét, Márkos Albert fordítá-

sában. A bemutatón mintegy 80 érdeklődő vett részt. A könyvet Jankovics József, az MTA Irodalomtudományi Intézetének igazgatóhelyettese mutatta be.

Az Erdélyi Unitárius Egyház vezetőségének meghívására óév búcsúztató fogadásra került sor a püspöki házban december 29-én egyházi és világi személyiségek részvételével.

Kelemen Miklós nyugalmazott lelkész november 24-én, hosszú szenvedés után szerettei körében elhunyt. Szegeden született 1925. február 16-án, az Unitárius Teológiai Akadémiát Kolozsváron végezte, és 1947-ben szerzett Unitárius Lelkészképesítő Oklevelet. Előbb Erdélyben volt lelkész több gyülekezetben is, majd 1956-tól Magyarországon végezte a lelkészi szolgálatot, többek között Füzesgyarmaton, Hódmezővásárhelyen, Szegeden (és a dél-alföldi térségben), ahonnan 1985-ben nyugdíjba vonult. Haláláig a Duna-Tisza közti szórvány lelkésze volt. Hódmezővásárhelyen kezdett egyháztörténeti kutatásokkal foglalkozni. Elsősorban az unitárius püspökök, teológiai tanárok életét, unitárius írók, költők munkásságát kutatta. Kiemelkedő munkája az *Unitárius Kislexikon*. Gyász-istentisztelettel egybekötött búcsúztatását december 11-én tartották Budapesten, a Bartók Béla egyházközség templomában. A szószéki szolgálatot dr. Rezi Elek végezte. A magyarországi lelkészek nevében Léta Sándor lelkész, a világiak nevében Kelemen Attila főgondnok helyettes, a Magyarországi Unitárius Egyház nevében Balázs László püspökhelyettes-főjegyző búcsúztatták.

fiatal férj és feleség közé „szent kötés-ként” érkező gyermeknek azonban mégsem adatott meg egy viszonylag gondtalan, biztonságos gyermekkor. A már kissé megcsontosodott életelveket az anya és az apa nem tudták kellőképpen összecsiszolni. A szülői döntés eredménye végül is az lett, hogy a kisfiú Kenden, édesanyja gondoskodó szeretetében lett érett férfivá. Édesapja azért rendszeresen támogatta, oltalmazta, gondját viselte, érdeklődött felőle, látogatta, nyaranként pedig akár hetekre is magához vette, haza: Pipére.

A kendi kisfiú mindig tanító, népnevelő szeretett volna lenni. (Nem adatott meg neki. De azért valahogy mégis kárpótolta őt a jó Isten, amikor Hajnalka lánya vegyész mérnöki diplomával a zsebében Marosvásárhelyen tanítónőként megkezdte „a nemzet napszámósainak” nagyszerű munkáját. A szerető apa szíve ezért Isten iránt mindig hálával volt tele.) Ám ha nem lehetett „lámpás” a szel-

lem s a lélek kicsiny hajlékaiban, lett „napszámós” a szenvedés birodalmában. Amilyen keserű szívvel kellett odahagynia a régeni tanítóképzőt, éppen olyan reménykedve, derűsen lépett be a marosvásárhelyi egészségügyi középiskola kapuján. A lendületes asszisztens Gyergyóhodoson „esett kenyérbe”, majd dicsőszenmártoni és gyulakutai „állomások” érintésével érkezett végleg haza, szülőfalujába, s itt állt népének szolgálatába nem csupán testi fájdalmakat enyhítve, de lelki-szellemi-erkölcsi egészségéről is gondoskodva. Mivel orvos nem lakott helybe, számos alkalommal látott el – önmagát felülteljesítve – orvosi teendőket. Ami pedig szakmai teljesítményét mintegy megkoronázta és sok páciens szívében hálát fakasztott: az a lelkiület és empátia, amellyel szenvedő embertársa fölé hajolt, az a derűs-mosolygós arc és kedélyes hang, amellyel akár éjjeli pihenéséből, akár a család ünnepi asztaltól, de mindig azonnal indult a szenvedő betegágyához vagy épp életre segíteni az érkező gyermeket.

És éppen ilyen lelkiismeretesen gyógyította ama társadalmi kórokat is, hivatalok küszöbeibe koptatva falutársainak ügyes-bajos dolgaiban.

Valami mégis hiányzott életéből. Folytonosan vágyott valamire, aminek köze van gyermekkori álmához: arra, hogy népnevelő lehessen. 1989 decembere nyitott neki is kaput, hogy addig ritkán s jobbra csak házon belül, családi események alkalmával művelt nagy szenvedélyének, a versmondásnak hódolhasson.

1990. március 15-én a fehéregyházi múzeumkertben Petőfi Sándor *Jövendölés* című versével indul útjára ez az életét kitejesítő, altruista hivatás, a versmondás, amelynek 331 állomása volt. Az utolsó megállót – halála előtt napra pontosan egy hónappal, július 7-én – a felújított kendi kultúrotthon avatásán jegyezte. A szeretett és hűséges közönség ekkor már csak elhaló, fátyolos hangján hallgathatta egyik legkedveltebb versét, a *Tornyot raktam*-ot. Az ismerős színpadon homályosodó szeme sarkában könnycsepp csillant meg, amikor ahhoz a sorhoz ért, amely karnyújtásnyi községbe hozta a megváltozhatatlant: „s tetőtlen tornyokból hullunk ölébe a zord halálnak.”

Román nyelvű egyháztörténeti mű született az erdélyi protestáns egyházak kezdetéről. 2009. november 21-én Nagyszebenben, az Akadémiai Központban Vigh Béla történelem szakos tanár megvédte doktori dolgozatát, amelynek címe: *Disputele sinodale lutherano-calvino-unitariene în Transilvania secolului al XVI-lea* (A XVI. századi Erdély evangélikus-református-unitárius zsinati vitái). A disszertáció megvédése protestáns és katolikus egyháztörténet-tanárok, professzorok és egy akadémikus jelenlétében zajlott, a fogarasi unitáriusok egy kis csoportja is megjelent az eseményen. A dolgozat szerzője cum laude elismerést kapott.

Nézegetem, olvasgatom már sokadik alkalommal műsorainak pontosan vezetett, előadások, szerzők és versek szerint csoportosított nyilvántartását. Ebből is, akárcsak lényéből, erőteljesen kisugárzik a lelkesedés, az átélés, az élményszerzés szent hevülete. Minden felkérést kitüntető megtisztelésnek vett, s valahánynak nagy szeretettel, teljes önátadással tett eleget. Sok templom, sok temető visszhangzott hangjától, kultúrotthonok és iskolák hallgatóságát ragadta magával, falutalálkozók és falunapok, szobor- és emléktáblavatások színvonalát emelte egyéni versmúsora, könyvbemutatók, kiállítások, irodalmi körök, évfordulós megemlékezések hiányozhatatlan szereplője volt több helyen és alkalommal. 1998 és 2001 között ötször tett eleget a mi kérdésünknek is, négy alkalommal örvendeztette meg a jobbágyfalvi és nyárádszeredai híveket, egyszer pedig egy jobbágyfalvi nőszövetségi találkozó keretében tartott irodalmi körbe látogatott el. Tervegettük siménfalvi szerepeltetését is – sajnos nem kerülhetett sor rá. Mindenütt az alkalomhoz illő repertoárral szerepelt. Úgy, ahogyan Orbán Balázs sírjánál „elimádkozta” a *Székelly Miatyánkot*, Tamási Áronnál elmondta a legodaillóbbet, Kányádi-

folytatás a 16. oldalon

Szén Sándor



„Kései sirató” ...

folytatás a 15. oldalról

nak a *Tamási Áron sírjára* címűt. Aki ennyire szerette az embereket, nem is tudta volna visszautasítani a felkérést, hogy a barátja, Rózsa László müncheni házában összegyűltek társaságába is elmenjen, s ott elmondja *Erdélyi gyöngyszemek* című versöszeállítását. Hogy is engedhette volna meg magának a másoknak szolgáló ember, hogy szavalataival ne fokozza egy borkóstoló társaság jókedvét?! És a család, a drága szűk család s ama nagy, terebélyes rokonság és barátok családja! Hát el lehetett volna még csak képzelni is, hogy név- vagy születésnap, keresztelő, esküvő vagy épp temetés megtörténhessék bár egy négysorosra nélkül?! Azok csak így lehettek teljesek, szépek, s ezért is maradtak emlékezetesek. Ehhez pedig az kellett, hogy szívében és elméjében hetvenöt költő 255 verse találjon otthonra.

Szaváló műsorait hét téma szerint tagolta. Érdemes itt ezeket felsorolnunk, hiszen ars poeticáját rajzolják körül. *A nyelv csak élve tündököl.* Reményik Sándor és Faludy György háborzongató versei: *Az ige* és az *Óda a magyar nyelvhez* mellett még tizenöt van ebből a fajtából. Az *Erdélyi temp-*

lomok fehére istenes versek csokra, a *Szállj, költeménnyel* József Attilának állított emléket. Az ismert Illyés Gyula-verscímmel fémjelzett válogatás, a *Haza a magasban* a szülőföld iránti hűséget domborítja ki, akárcsak az a másik, amelynek a *Van olyan föld* címet választotta. A *Hálaadás Anyámnak* az örök édesanya, de legfőképpen a sajátja iránt érzett szeretet megszólaltatása. És végül a *Szabadság, szerelemmel*, e két, általa is nagyra értékelt életvalóságnak hódolt.

Bármelyikkel állt is közönség elé, mindegyikkel megnyerte, magával ragadta hallgatóságát, hisz nemcsak a szaválás törvényei szerint mondta a verset, hanem lélekkel, mélyen átélve azokat. Volt is része jutalomban bőven: tapsban, virágban, elismerő szavakban – s ami mindezeknél többet jelentett: ragaszkodó szeretetben. „Legszeretőbbje” műsorainak legfőbb ihletője és bátorítója, legigényesebb hallgatója felesége, Terézke volt, de Hajnalka leányától és imádtott Réka unokája szintén törzsközönségül szegődött.

Előadásaira mindig a lelkiismeretes színész vagy lelkész komolyságával készült fel, mégis kiemelt alkalmaként kezelte a versmondó-versenyeket. A jelzett időszakban összesen 16 különböző szavalóversenyen vett

részt országhatáron innen és túl. Igaz, legtöbbnek csak egy-két kiírására nevezett be, de voltak olyanok is, amelyekről soha nem hiányzott. A díjait is ez utóbbiakon szerezte. Nagyon szerette a Brassóban szervezett Bartalis János versenyt, de ott volt Zilahon az Ady Endre és Nagyváradon a Dsida Jenő névvel fémjelzettek is. A magyarországiak közül a tragikus sorsú antikommunista költő, Csengey Dénes emlékét őrző, Nagykanizsán tartott szavalóversenyre járt el szívesen, vagy Debrecenbe, a dr. Kardos Albert neve alatt megszervezettre, ahová nyolc alkalommal jutott el. Kettőről azonban semmiért nem mondott volna le, ott is volt valahány kiírásán mindkettőnek. A Szatmárnémetiben szervezett „Gellért Sándor-féléről” is csak azért hiányzott egy alkalommal, mert 2008-ban a versenyt anyagi alapok híján nem tudták megtartani. Az utolsó, amelyiken részt vehetett s egyben a legnagyobb beteljesülést is jelentette számára, az addig nyert díjak közül a legfényesebbet hozhatta haza. Történt mindez 2009. május 3-án, Veresegyháza az *Anyám fekete rózsá* magyar nyelvű nemzetközi vers- és prózamondó döntőjén. Testét ekkor már teljesen behálózta a gyilkos kór, a lélek azonban még keményen küzdött az életért.

„Kénosi–Uzoni 2.”

Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai című sorozatban 2009 novemberében megjelent a Kénosi Tözsér János és Uzoni Fosztó István névvel fémjelzett, Márkos Albert által latinból magyarra fordított unitárius egyháztörténeti munka több mint nyolcszáz oldalas második kötete (az első kötet 2005-ben készült el, s még egy harmadik áll szerkesztés előtt).

A kötet kolozsvári bemutatóján Káldos János, a Budapesti Országos Széchényi Könyvtár Különgyűjteményének igazgatója adott vázlatos ismertetőt a kötetéről, majd Balázs Mihály, a Szegedi Tudományegyetem professzora méltatta a hatalmas munkát, illetve Hoffmann Gizella, a kötet egyik társszerkesztője avatta be az érdeklődőket a kritikai szerkesztés, a jegyzetanyag- és mutatókészítés ágas-bogas munkafolyamatába.

Az unitarizmus múltjának közismertté tételében kétségkívül mérföldkönek számít a „Kénosi–Uzoni”. Hogy

a gazdasági válság-időszak közepette az Erdélyi Unitárius Egyház megengedhette magának azt a „luxust”, hogy egy ilyen igényes, terjedelmes és körültekintően feldolgozott dokumentumgyűjteményt adjon ki, az elsősorban azoknak az elszántságát dicséri, akik napi teendőik mellett is szívósan, csüggedést nem ismerve végezték a kézirat feldolgozását, a szereplők azonosítását, a megnevezett források felülvizsgálását – meg persze az anyagi források felkutatását. Ugyanazzal az örömmel fogadjuk a második, mint annak idején az első kötetet. Évszázados adósságot törlesztünk” – mondta a könyvbemutatón Szabó Árpád nyugalmazott teológiai tanár és püspök.

Az egyháztörténeti dokumentum-gyűjtemény szerkesztését tudományos szempontból Balázs Mihály professzor vezette. Hoffmann Gizella tudományos munkatárs mellett Kovács Sándor egyetemi oktató és Molnár B. Lehel levéltáros végezte a kéziratanyag feldolgozását. A mellékletben található térképeket Elekes Tibor készítette, a kötet tipografizálását ifj. Szombatfalvi József homoródszentmártoni lelkész vállalta.

(U.K.)

A verseny előtt pár nappal Hajnalkáékhoz, Zsófi lányunk kereszt-szüleihez mentünk. Karcsi bácsi és Terézke néni már ott voltak. Mint ahogy máskor, ez alkalommal is felajánlotta, sőt megkért: hadd szavalhassa el nekünk azt a verset, amelylyel Veresegyházán elő fog állni. Arra kért, a végén mondjunk véleményt is. Az volt a nagy dilemmája, vajon illik-e az ő korához a Farkas Árpád verse, a *Nagyapám sírjánál* című. Feleségem és én meggyőződéssel mondtunk igent.

Aztán elutazott, színpadra állt és utánozhatatlan fejtartással és hangon elmondta a verset. Győzött, megkoronázta életművét. A díjat alázattal és gyermeki örvendéssel vette át. Hazaérkezett, leült megpihenni...

Augusztus 7-e volt, péntek délután, a telefon mecsörrent. Felesé-

gem diákkori barátnője, Hajnalka hangja halk volt és fájdalomtól fátyolos, csak ennyit tudott mondani: vége lett. A vonal innenső oldaláról a másik barátnő is ugyanilyen hangon szólt bele, csupán ennyit: születésnapodon fogadd őszinte részvéteimet.

Két napra rá izzóan fénylő, szomorú vasárnap volt. A templomban sokan voltunk, komor arcunkon időnként könnyek peregtek alá. Feleség, gyermek és unoka szorosan állt egymás mellett, az előreszegzett tekintetek időnként a koporsóra, majd az ég felé irányultak. Sokáig néztem így ezt a „hármasegységet”. Amíg Pál tiszteletes ajkáról hangzott a gyászbeszéd, azon gondolkodtam: mi van most a szívekben, elmékben? Legnagyobb valószínűséggel a Rékát fejtettem meg. Tudtam: ő most azokkal az emlékekkel bibelődik leginkább,

amikor Tata megfogta a kezét, és ketten mentek versenyre. Amikor rá került a sor, megölelte, ő pedig egy biztató tekintet fénycsóvjában lépett a színpadra. Korcsoportjában a zsűri különdíját hozta el. Az oly ismerős hangon verscímeik, verssorok csengtek fülében. Egymást váltogatva kettő makacsul megisméltődött: *Nagyapám sírjánál* és *Valakinek állni kell a tornác küszöbére*.

A gyászmenet elindult, Kecskés Csabával együtt mentünk. Thália papjáról beszélgettünk. Mondtuk saját emlékeinket. Én közben Rékát láttam az időben előre menve, állott az öreg cserefa árnyékában nagyapja sírjánál, pár másodperc után már Szatmárnémetiben a Gellért Sándor szavalóverseny hajlékának tornácküszöbén.

nők világa

Nőszövetségi zászlóavatás a marosvásárhelyi Bolyai téri egyházközségben

A marosvásárhelyi unitárius nőszövetség 1922-ben alakult nyolcvan lelkes, egyházukért és a közért felelősséget vállaló nő közreműködésével. Programukban a szegény sorsú gyermekek tanulmányi ösztöndíjának biztosítása, a sokgyermekes családok ruhával és élelmiszer-csomaggal való segítése, idős, magukra maradt emberek gondozása, nemzeti örökségünk megtartásáért kulturális rendezvények szervezése, országos egyházi vagy állami programok támogatása (a kolozsvári leányotthon számára ágy vásárlása, háború idején a katonáknak gyapjúzokni, sál, kesztyű és pulóver kötése) szerepelt. A kommunista időkben, ha nem is szerveztek, de a nők mindig ott voltak és segítették az egyházközségi életet. Nőszövetségünk 1991 februárjában alakult újra és azóta rendszeresen működik. A kövesdombi egyházközség megalakulásakor (2006) ott is megalakítják a nőszövetséget. A zászlóavatásra ünnepi istentisztelet

keretében került sor, amelyre meghívtuk a kövesdombi egyházközség nőszövetségét is. A zászlót Hunyadi Mária képzőművész tervezte, és Sárosi Anna készítette el. Nagy László lelkész-esperes alkalmi beszéde után (Zsolt 20, 2-6) megkeresztelték Kutasi Attila és Incze Réka gyermekét, Norbertet, majd Kiss Katalin és Kisgyörgy Emilia bemutatták a gyülekezetnek a zászlót. Konrád Tünde a nőszövetség elnöke röviden beszámolt a nőszövetség 18 éves tevékenységéről, az újraalakulástól napjainkig és megemlékezett elhunyt nőtestvéreinkről. Elmondta, hogy ez idő alatt több mint 120 tagja volt a nőszövetségnek és felsorolta azokat a tevékenységeket, amelyekben aktívan részt vesznek az egyházközség nő tagjai. Kisgyörgy Zoltánné Barla Júlia nyugalmazott tanárnő a zászlóról tartott érdekes és értékes előadást. Hunyadi Mária képzőművész nem tudott részt venni az ünnepélyen, üzenetét Nagy Gizella tiszteletes asszony olvasta fel.

A világos zöld alapú zászlón egy terebélyes, lombos fa található, amely két gyökérből táplálkozik, és a gyökerek átölelik, védik az unitárius címet. Ugyanakkor a zászlón a „Marosvásárhelyi Unitárius Nőszövetség 2009” írás olvasható.

Az istentisztelet után szeretetvendégségre került sor az egyházközség tanácstermében.

Konrád Tünde

HIRDETÉS

A Nők Világa előfizetésének határidejét 2010-re meghosszabbítottuk 2010 január 31-éig. Az előfizetés díja 4 számra összesen 10 lej postaköltséggel együtt. Várjuk a csoportos és egyéni előfizetéseket a következő címek egyikére:

- Kovács Júlia, 400104 Cluj-Napoca, str. Brassai nr. 6

- A köri elnökök vagy az egyházközség közvetítésével vagy személyesen Asztalos Klára elnöknek

A terjesztési nehézségek miatt felhívjuk a figyelmet, hogy aki nem fizet elő, nem fog hozzájutni a kiadványhoz.

Év vége – év eleje Sepsiszentgyörgyön

Aki tavaly decemberben lépett be templomunkba, azt a bejáratnál hatalmas adventi koszorú simogatta meg. A Demeter Sándor segédlelkész által egykor jól megalapozott hagyományt követve, Szabó Adél segédlelkészelnőnk irányításával, Költő Zsombor fenyőág-ajándékának jóvoltából a hatalmas koszorú ifjaink szorgos kezemunkáját dicsérte.

A novemberi nőszövetségi szeretetvendégség témája ez volt: *Egyházunk életének rövid áttekintése, Török Áron életútja*. Kovács István lelkészünk „mesterének” tekinti Török Áron nyugalmazott lelkészt, ezért hívta az élő történelem emblemikus szentgyörgyi alakját „tanúnak”.

Török Áron Homoródszentpálról indult, szántó-vető kisbirtokos

család negyedik gyermekeként. Az útravalójául kapottakat így jellemzi: rend, fegyelem, tisztaság, pontosság, munka. 1946-ban érettségizett, '47 őszétől a kolozsvári teológián tanult, majd egy évnyi gyakorló lelkészkedés után „nagypapizott”. Három évet a Zsíl völgyében, Lupényban, Vulkánban szolgált. A számok magukért beszélnek: egy 254 lelkes gyülekezetben, 200 lejes fizetésért szolgált, amiből 103 lejt ebédjegyre kellett befizetni. A lelkes gyülekezet már akkor sem hagyta sorsára papját, naponta estebédre hívta lelkészüket, lelki támaszokat.

1954-ben Török Áron a 610 lelkes Énlakán rakott újabb fészket, tizen-nyolc évre szólót. Feleségül vette Domokos Klárát, akinek a megbélyegzett kuláklány sorsát kellett vállalnia. Óvónőként a hozzá hasonló sorsára jutott: reménytelenül állástalan maradt. (Csak tizenöt év után, 1969-ben vették vissza a tanügybe, sorstársaival együtt.) Két lányuk született.

A sepsiszentgyörgyi lelkészi állásba az 1973. február 26-i közgyűlés nyomán került, Ürmössy Gyula esperes, illetve Nemes Dénes lelkész háromhónapos beszolgálása után. Akkor a lélekszám 1200 volt.

Nehézségekből bőven kijutott neki Szentgyörgyön is. A templomépítés gyötrelmeit, anyagi gondjait azonban kitaróan hordozta, egészében nézve „férfimunka volt” – emlékezik vissza. A testvérkapcsolatok alapkövei ezekből az időkből valók. A sok-sok keresztlő, vallásóra, nőszövetségi találkozó, szeretetvendégség, konfir-

málás, esketés és a koporsók fölötti imák, majd a kórházlelkészi teendők után megérdemelt nyugdíjas kor érkezett el.

Segédlelkészelnőnk, Szabó Adél kérdésére – hogy tudniillik mi volt a legszebb élménye? – hamar jön a válasz: amikor egy évben 71-et kereszteltem. 1998 volt a stafétaváltás éve, amióta Kovács István a lelkésze az immár háromezresre duzzadt gyülekezetünknek.

Szeretetvendégségünkön asszonyaink süteménnyel, teával, Pillinger Lenke pedig kiváló diótortájával kínálta a résztvevőket.

A második adventi istentisztelet után Benkő Enikő emlékének adóztunk. Templomunk kertjében, az úton és a járdán összegyűlt sokaság jelenlétében – kezünkben sok-sok piros, fehér virág vagy koszorú – kopjafát avattunk a fiatalon elment, sokoldalú, tehetséges, önmagát százféle osztó, szeretett karnagyunk emlékére. A kopjafát Balázs Antal nyugalmazott tanító, kórustársunk faragta. Jelképei hosszú időn át hirdessék a közösségünket összekovácsozó-összetartó, nagyra értékelt kórusvezetőnk, a Vox Humana Kamarakórus jeles tagja, a Művészeti Líceum megbecsült csellótanára emlékét!

Kovács István Istenhez, emberhez, szívhez szóló imája és áldása, majd Szilágyi Domokos sorai vigasztaltak: „...a fájdalom is csak energiaforrás – Ó, soha ne legyen más, csak energiaforrás”

Ferenczi Mária Magdolna

ifjúsági oldal

Hitértelmező hétvégék

Akik a hűvös, téli hónap ellérére is vették a fáradságot, és az ország több tájáról részt kívántak venni az ODFIE *Hitértelmező hétvégéjén*, azoknak az idén két helyszínt is kínáltunk, hogy senkinek se kelljen túl messzire utaznia. A Háromszék–Székelyudvarhely–Székelyke-

resztúr köröket Székelykeresztúron, míg a Maros–Küküllő–Kolozs–Torda egyházkörökből az érdeklődőket Nyárádszentmártonba várták a szervezők. Mindkét helyszínen hasonló programterv alapján dolgoztak a résztvevők, mégsem volt minden egyforma.

Nyárádszentmártonba egész későn estére érkezünk, közben összeszedve a Marosvásárhelyen délután még egyletezőket. Kis bemelegítő után a *The Dreamers* című film segített ráhangolódni arra, ami másnap ránk várt. A film néhány fiatal filmrajongó életébe tekint be, akik lassan rájönnek, hogy nem elég az, ha gyönyörű, világmegváltó elképzeléseink vannak. Ha csak hangoztatjuk, soha

nem lesz belőle semmi. Ha igazán hiszünk ezekben az értékekben, akkor megbánás nélkül lázadnunk kell, és felvállalni, hogy amit teszünk, az helyes és igaz. Egy ilyen film után volt min gondolkodni egész éjszaka. A szombat reggelt egy szokatlan áhítattal kezdtük, amellyel mindenkinek sikerült egy kicsit feltöltődni. Bele is vágtunk hát a sűrűjébe: arról vitáztunk, hogy mi is a „szép” és miért van az embernek szüksége rá. A szép az, ami élményt ad, feltölt, és különösebb érdek nélkül, őszintén tetszik. A szépnak rengeteg formája van, mely minden érzékszervünket – főleg a látást – igénybe veszi. Arra a kérdésre pedig, hogy miért is kell, szinte ugyanezeket lehet elmondani. A szép azért kell, hogy többet adjon, és persze a „megtisztító” katarzisért, amely a szép által nyújtható legnagyobb élményértéket jelenti. Délután azon dolgoztunk, hogy ezt az új témát minél elérhetőbbé tegyük, hogy minél több helyen találkozhasanak vele az egyletesek. Az, hogy *IsTEN szép*, valójában azt az önkifejezést takarja, amelyen keresztül mi mindannyian próbáljuk megmutatni a bennünk rejlő tehetséget és azt, hogy Isten valójában jelen van a munkánkban, a szépben, amit létrehozunk és bennünk. Reméljük, hogy elegendő meglepetéssel szolgálhatunk majd ebben a témában, és hogy ezek segíthetnek mindenkinek abban, hogy megtalálja önmagát, merjen hinni és tenni az álmaiért. A

rendezvény a vasárnapi istentisztelettel zárult. Összesen 18-an voltunk, amely létszám tökéletes volt a komoly és bensőséges beszélgetésekhez, ahhoz, hogy a tervezésben teljes erővel vegyen részt mindenki, és egy hitértelmező hétvége adhasson valami maradandót mindenki számára.

Péntek este Székelykeresztúron is filmnézéssel indult a hétvége. A résztvevők a *Ray* című filmet nézték meg, amely Ray Charles zongorista-énekes életét, karrierjét mutatta be. (A hatévesen megvakult Ray kitartó munkájának eredményeként és újíto szándékával sikeres lett a zene területén.) Másnap reggel áhítattal próbáltunk a nap hátralevő feladataira ráhangolódni. Mi is a szépről beszélgettünk, ennek a fontosságáról, meg egyáltalán az igényről a szépség, az esztétikum iránt. Majd megpróbáltuk kifejezni önmagunkat különböző művészeti ágazatok segítségével. Nagyon kreatív volt mindenki.

A *Hitértelmező hétvége* egyik fontos részeként a 2010-es egyleti évet beszéltük át. Hat csoportban egy-egy rendezvényről, programról beszélgettünk és próbáltuk összeszedni az összes megvalósítható ötletünket arra vonatkozóan, hogy a 2010-es egyleti témát miként tudjuk a rendezvényeinken, egyleti életünkben megvalósítani. Kérlek Téged, kedves Olvasó, ha van Neked is egy jó ötleted ezzel kapcsolatosan, ne habozz, írd meg nekünk!

Vasárnap a templomban találtunk egy kis nyugalmat a hétvége örömei és fáradalmi után. A 35 résztvevő lassan elindult haza, kiürült és csendes lett a bentlakás. Ám még mindig őrzi azt a hatalmat, amely az isteni szándékban, az isteni művészetben rejlik.

Így telt hát a hatodik alkalommal megszervezett Hitértelmező hétvége, melyet idén is két helyszínen kínáltunk az érdeklődőknek. Ha a lelkesedés nem hagy alább, az új téma, az *IsTEN szép* (avagy hogyan fejezzük ki önmagunk a művészet által), segít majd egy új látószöveget nyitni a fiatalok számára, tudatosabbá tenni életüket, és jó példával elől járni.

Fülöp Júlia, Kertész Ágnes

Minden Közlöny-Olvasó figyelmébe!

2010-ben havilapunk ára a következőképpen alakul:

Januártól márciusig egy példány 1,50 lejbe, áprilistól kezdve 2 lejbe kerül.

A *Közlöny* első negyedévi előfizetési ára tehát 4,50, egész évre 22,50.

Szerkesztőségünk ajánlja az előfizetési megrendelést.

Olvasóink további hűségét kérjük és előre köszönjük.

Az ODFIE hírei

– Január–február hónapokban ismét indulnak az egyletlátogató körutak! A részletekről január folyamán figyeljétek a honlapot (www.odfie.hu), illetve érdeklődjétek a körü képviselőknél vagy a belkapcsolatok szakosztályvezetőinél (Kertész Ágnes, Pájer György).

– Február 26–28. között szervezzük a XIII. ODFIE Versmondó és népdaléneklő versenyt Székelykeresztúron. A jelentkezésről és egyebekről részletesebben olvashattok az újévi egyleti körlevélben, valamint a januári Hírlevélben.

– Az ODFIE 2010-es kártyanaptárának megtervezésére novemberben pályázatot hirdettünk, melyre 13 ötlet érkezett. Az ODFIE elnöksége és munkatársi köre Zoltáni Botond székelyudvarhelyi pályázó tervét választotta ki. Ha szerencsések vagytok, máris rendelkeztek ezzel a naptárkával, amelynek hátoldalán megtalálhatók az egy-

let jövő évi fontosabb rendezvényei. Ha még nincs ilyen a pénztárcátokban, naplótokban, zsebetekben, akkor kérjétek a körü képviselőktől, lelkészeketől!

– Az ODFIE képviselete (Tökés Lehel, Kertész Ágnes) részt vett a Magyar Ifjúsági Tanács december 10-én Kolozsváron tartott küldöttgyűlésén, amelyen beszámoltak az ODFIE elmúlt negyedévi tevékenységéről. A küldöttgyűlésen beszéltek a MIT országos programjairól, valamint a Magyar Ifjúsági Konferencia jelenlegi helyzetéről, és más ifjúsági témákról. Figyelmetekbe ajánljuk a jövő évben is folytatódó Civilsuli-konferenciákat. Bővebb részleteket a www.civilsuli.ro oldalon találtok.

– Januárban az ODFIE újból meghirdeti a négyrészes vezetőképző-sorozatot. Itt csak előre jelezzük, hogy várhatóan a négy hétvége az év első felében (februártól májusig) kerül sor, és a bejelentkezetteknek kötelező lesz mind a négy hétvégén való részvétel. Érdemes belevágni, további részleteket az újévi körlevél, ill. Hírlevél rejt majd.

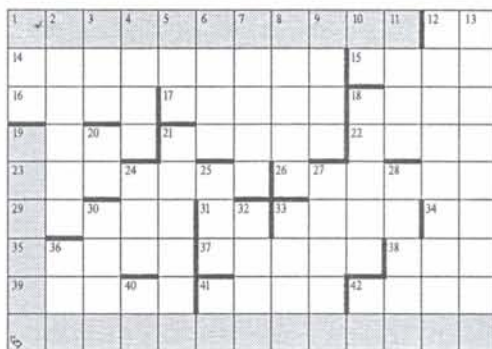
Feledékenység

A kilencven éves bácsika elvesz egy tizennyolc éves lányt. A nászéjszakán az öreg ül az ágyon, és megkérdezi nejét:

– Szívem, neked édesanyád elmondta, hogy mi most mit kell csináljunk?

– Nem!

– ...! – mondja szomorúan az újdonsült férj. (Poén a rejtvényben.)



Vízszintes: 1. A poén első része. 12. ... Bencze, Nyíró József hőse. 14. Jól megnevesítés. 15. Magyar focista volt, az Újpest és a válogatott csatára (Ferenc). 16. Női név becézve. 17. Híres magyar ménes illetősége. 18. Ceruza, rég. 19. Lét. 21. Magyar sakkozó volt (István). 22. Teremsport. 23. Nagy vízesés a kanadai-amerikai határon. 26. Ijesztget. 29. Hunor testvére. 31. Szintén. 33. Árvita. 34. Tilítás. 35. Csomót kibogoz. 37. Idegen női név. 38. Ereinkben folyik. 39. Szlovákiai folyócska. 41. Arab állam, fővárosa Bagdad. 42. Idegen női név.

Függőleges: 1. Eltérő. 2. Olaszország. 3. Orosz uralkodói cím volt. 4. Tüzet éleszt. 5. Bizonyos ideje. 6. Salvador ..., spanyol festő volt. 7. Ritka női név. 8. Magyar színész volt (Antal). 9. Hull. 10. Szén és bór vegyjele. 11. Lusta méh. 12. Nőnemű rokonféle. 13. Koncerthelyiség. 18. Innivaló, tréfásan. **19. A poén befejező része.** 20. Középen lead! 21. Norvég síugró. 24. Kapuban a labda. 25. Verscsengő. 27. Becézett Ilona. 28. Madárfajta. 30. Tiger Woods sportága. 32. Hajtás. 33. Gabonát betakarít. 36. Sasztri egyik neve. 40. Germánium. 41. Kiel központja! 42. A végén hajt!

Macskák a tetőn

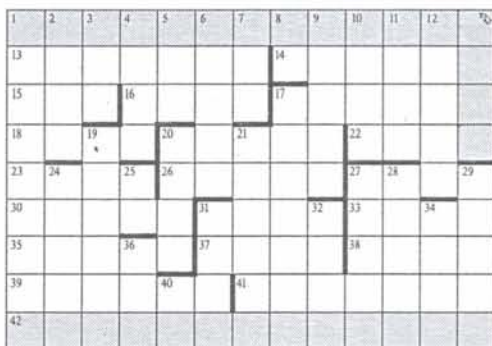
Két lánymacska beszélget a tetőn:

– Te mit szeretnél karácsonyra?

– Egy kosárra való aranyos kiscicát! És te?

– Én is!

– ...! – szólal meg a kandúr a kémény mögül.



Vízszintes: 1. A poén első része. 13. Kocsmából hallatszik ki. 14. Ihaj-...! 15. Az indul szó rövidítése a menetrendben. 16. Fénymáz. 17. Maurice Ravel szerzeménye. 18. Vásárló. 20. ... Costin, román krónikás volt. 22. Fővárosa Bagdad. 23. Madridi focicsapat. 26. Csődör. 27. ... Tóth László, magyar színész. 30. Ennek a bandának volt a vezére Egon. 31. Gárdonyi Géza színműve. 33. Ünnepelesen átad. 35. A fizika egyik ága. 37. Napok, németül (TAGE). 38. Lajos, becézve. 39. Kazah állóvíz. 41. Lyuk a céltáblán. **44. A poén befejező része.**

Függőleges: 1. Az infarktus is ez. 2. Muzsika. 3. Vége, angolul (END). 4. Csontban van. 5. Bölöni László csapata volt. 6. Szállítóka a bányában. 7. A panasz szava. 8. Tisztelt cím, röviden. 9. Lopakodó. 10. Kínai rikсахúzó. 11. Angol énekesnő. 12. Francia női név. 17. Fejével helyesel. 19. Nem vékony. 20. Thomas ..., német író volt. 21. Keskeny, hosszú virágagy. 24. Toronyiránt. 25. A föld felé. 27. Lel. 28. Belgrád hegye. 29. Vályú. 31. ... atyafiak, Mikszáth Kálmán műve. 32. Elektromágneses jelfogó. 34. Fundamentum. 36. Szoknya. 40. Karkötő vége!

A rejtvényeket Forrai Tibor készítette

Unitárius Közlöny

ISSN 1220-8418

Kiadja
az Erdélyi Unitárius Egyház
Kolozsvár
Alapítási év: 1888
Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség:
dr. Czire Szabolcs főszerkesztő
Jakabffy Tamás szerkesztő

Munkatársak:
Asztalos Klára (Nők Világa)
Sándor Krisztina (Hírek, Ifjúsági Oldal)

Tördelés: **Ruzsa István**
Korrektor/olvasószerkesztő:
Kürti Miklós

Készült a kolozsvári Heltai Gáspár
Unitárius Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme:
400105 Cluj,

B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264-593236, -595927

e-mail: unitariuskozlony@gmail.com

A lapszám megjeleníthető
az Erdélyi Unitárius Egyház
központi honlapján: www.unitarius.com

Lapterjesztés és adminisztráció:

Szabó Zoltán

A lapok kiszállításával
kapcsolatos felvilágosítás:

Verbum Egyesület,

Simon Ferenc, tel: 0264-596478

A kéziratok szerkesztőségbe
érkezésének határideje:
a tárgyhoz előtti hónap 20-a.
15 napnál régebbi eseményről szóló
olvasói tudósításokat nem teszünk közzé.

Kéziratokat nem őrzünk meg,
és nem küldünk vissza.
Közlésre szánt fényképeket
kérésre visszaküldünk.
A lapban közölt írások
nem tükrözik feltétlenül
a szerkesztőség nézeteit.



A lapszám megjelenését
a Communitas Alapítvány
támogatta.

Lapszámunk szerzői: **Benedek Jakab** lelkész (Segesvár), **Ferenczi Mária Magdolna** agrármérnök (Sepsiszentgyörgy), **Fülöp Júlia** teológiai hallgató, egyetemi-ifjúsági lelkész (Kolozsvár), **Kertész Ágnes** diák, ODFIE-köri vezető (Fiatfalva), **Konrád Tünde** ny. technikus (Marosvásárhely), **Lázár Levente** lelkész (Csokfalva/Szováta), **Szabó László** lelkész (Szind-Kolozsvár), **Székely Kinga-Réka** lelkész (Homoródszentpéter), **Szén Sándor** lelkész (Siménfalva)